

PANYI MIKLÓS

MAGYARORSZÁG
NAPIRENDEN II.

A MÉDIATÖRVÉNY
MEGVÉDÉSE AZ EURÓPAI
PARLAMENTBEN

SZABAD EURÓPA INTÉZET
BUDAPEST, 2026

DOKUMENTUMOK

Sorozatszerkesztő:

Szájer József,

a Szabad Európa Intézet igazgatója

Kiadja a Szabad Európa Intézet,

KKETTK Alapítvány

Budapest, 2026

<https://szabadeuropaintezet.xxisazadintezet.hu>

Elektronikus kiadás.

ISBN 978-615-118-005-1

© Panyi Miklós

TARTALOM

Bevezető	4
1. A médiatörvény mint az Orbán-ellenes koalíció zászlóshajója	6
2. Jean Asselborn és a nemzetközi vihar első szikrája	11
3. A kritikák lavínája és a visszafordíthatatlan narratíva	14
4. EP-frakciók, kormányok és szerkesztőségek sorakoznak fel	23
5. Mérsékelt nyugati hangok a hisztéria közepén	33
6. A hazai és nemzetközi baloldali offenzíva összehangolódik	37
7. A kormány megtalálja az első biztos védvonalat	44
8. A Néppárt és a jobboldali szövetségesek kiállása Magyarország mellett	47
9. A fideszes EP-delegáció az első védvonal szerepében	51
10. A liberális fórum és a szelektív mérce	55
11. Orbán Viktor az elnökségi vita ösztüzében	64
12. A vita politikai mérlege és a kormány első győzelme	79
13. Miniszteri meghallgatások és új frontok az Európai Parlamentben	82
14. A vádlók maguk kerülnek politikai védekezésbe	87
15. A Bizottsággal folytatott egyeztetés és az ügy lezárásának ígérete	93
16. A megállapodás után a baloldal elveszíti a kezdeményezést	98
17. A már módosított törvény elleni utóvédharc	104

BEVEZETŐ

A Szabad Európa Intézet Dokumentumok sorozatának hatodik kötete a médiatörvényről szól – időrendben az első, a sorozatban a második a Magyarországgal szemben indított két nagy ügy közül. Ez volt a startlövés, amelyre az Alaptörvény elleni támadás épült. A vád szerkezete mindkétszer ugyanaz: egy szuverén nemzet a saját törvényhozásában döntött a saját médiaviszonyairól.

Az alapanyag Panyi Miklós 2014-ben lezárt jegyzetein nyugszik, amelyek 2011-ig nyúlnak vissza. A szerző akkor a Fidesz európai parlamenti képviselőcsoportjának sajtótitkára volt, ma országgyűlési képviselő, ugyancsak a Fidesz színeiben – egykorú feljegyzés, nem utólagos rekonstrukció.

Amit dokumentál, ismerős szerkezet: jogi nyelvre fordított politikai szándék, „sajtószabadságra“ történő hivatkozás mögött pártpolitikai számítás, és egy mondvacsinált ok, amely attól még mondvacsinált marad, hogy sokszor elismételték.

2026-ban, mint 1990 óta annyiszor, ismét napirenden van a médiaviszonyok gyökeres átalakítása – a kötet ezért nemcsak dokumentum, hanem kézikönyv.

Az intézmények emlékeznek, az emberek nem mindig. Ez a kötet emlékeztető.

Szájer József

1.

A RÉGI REND ÁTALAKÍTÁSA: A MÉDIATÖRVÉNY MINT AZ ORBÁN-ELLENES KOALÍCIÓ ZÁSZLÓSHAJÓJA

„Magyarországon megszűnt a sajtószabadság“
(Népszabadság, címlap, 2011. január 3.)

Az új kormány már 2010 nyarán hozzáfogott a médiaszabályozás és a közmédia átalakításához, öt fő fázisban kialakítva az új rendszert – ennek utolsó, nemzetközi kritikákat kiváltó eleme volt a médiatörvény év végi elfogadása. A reform célja a korábbi elavult, széttöredezett szabályozás (az 1986. évi II. és az 1996. évi I. törvény) felváltása volt egy modern, uniós elvárásokat is beépítő, a médiapiaci versenyt biztosító joganyaggal, valamint egy átlátható közszolgálati intézményrendszer és egy egységes, széles jogkörű médiahatóság létrehozása. 2010 nyarán jött létre az ORTT és a Nemzeti Hírközlési

Hatóság utódjaként a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH). Az ún. „médiaalkotmányt“ (a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvényt) november elején fogadta el az Országgyűlés, heves vitát váltva ki többek között az újságírói forrásvédelem szabályozása és a kötelező hírszolgáltatási előírások körül. A Magyar Elektronikus Újságírók Szövetsége ugyanakkor több rendelkezést, így a kiskorúak védelmét szolgáló szabályokat üdvözölte. Vitákat váltott ki a Médiatanács tagjainak októberi, kizárólag kormánypárti jelölés alapján történő megválasztása is. Mindeközben Magyarországnak uniós kötelezettsége volt az audiovizuális irányelv átültetése a nemzeti jogba.

A törvénytervezetet a kormánypártok 2010 novemberében nyújtották be. A Magyar Kábeltelevíziós és Hírközlési Szövetség és a MEÚSZ alapvetően üdvözölte, míg a MÚOSZ és több nemzetközi szervezet – a Freedom House, az ENPA, a WAN-IFRA, az Európai Újságíró Szövetség – bírálta, csakúgy mint az MSZP és a többi ellenzéki párt. Az Országgyűlés 2010. december 21-ére virradóan fogadta el a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvényt. A több mint 170 oldalas jogszabály az NMHH és a Médiatanács szabályozó, felügyeleti és ellenőrzési jogkörét, valamint a médiapiaci szereplők jogait és kötelességeit rögzíti; hatálya minden Magyarországon letelepedett médiatartalom-szolgáltatóra és sajtótermékre

kiterjed. Az ellenzék elutasította; Schmitt Pál köztársasági elnök december 30-án írta alá, a Magyar Közlöny december 31-i száma hirdette ki, a rendelkezések nagy része 2011. január 1-jén lépett hatályba.

A törvény értelmében az ORTT jogutódjaként működő Médiatanács jogsértés esetén bírsággal sújthat bármely médiumot, például ha a közölt tartalom gyűlöletet kelt személyek, nemzetek, közösségek, kisebbségek, egyházak vagy vallási közösségek ellen, illetve alkalmas valamely közösség megsértésére vagy kirekesztésére. A bírság jelentős befolyással bíró médiumoknál 200 millió, más szolgáltatóknál 50 millió forintig terjedhet; országos napilapoknál és internetes sajtótermékeknél legfeljebb 25 millió, hetilapoknál és folyóiratoknál 10 millió forint, a médiumok vezetőinél legfeljebb 2 millió forint. Az NMHH a médiaszolgáltatási jogosultság felfüggesztéséről és törléséről is dönthet, és nyilvántartást vezet a lineáris és lekérhető szolgáltatásokról, nyomtatott és internetes sajtótermékekről. Hatósági eljárásban jogosult a médiaszolgáltatással, sajtótermék-kiadással és műsorterjesztéssel kapcsolatos – akár törvény által védett titkot tartalmazó – iratokat, dokumentumokat megtekinteni és azokról másolatot készíteni.

A médiaszabályozás átalakítását itthon és külföldön is számos kritika érte; a legerősebb szakmai kifogások a nyomtatott és online média hatósági felügyelet alá vonását, a tör-

vény egyes fogalmait (például a kiegyensúlyozott tájékoztatás elvét) és a magas szankciók lehetőségét érintették. Az Európai Unióban szokásos gyakorlat, hogy a Bizottság egy-egy tagállami jogszabályt vizsgálat alá von, és kötelezettségszegési eljárás keretében kéri annak módosítását – ez történt a médiatörvény egyes, uniós joggal ütköző rendelkezéseinél is. A médiaszabályozás minden tagállamban átpolitizált terület: a magyar törvényhez hasonlóan a Berlusconi-kormány idején Olaszországban is éles kritikák érték a sajtóviszonyokat 2009–2010-ben.

Fontos körülmény, hogy 2010 óta az Orbán-kormány Európa legerősebb néppárti kormánya, miközben a hazai szocialisták és liberálisok súlyos vereséget szenvedtek. Az összeomlott baloldal nyugati szövetségesei szívesen léptek fel a nemzeti-konzervatív irányvonalú kormánnyal szemben. Ehhez társultak a 2010 második felében meghozott, komoly gazdasági érdekeket érintő intézkedések – a bankadó, a váltságadó és a magánnyugdíj-rendszer átalakítása –, amelyek erős lobbierővel rendelkező köröket állítottak szembe a kormánnyal. Mindehhez hozzájárult, hogy Magyarország az uniós soros elnökségre készült, ami tovább növelte a nemzetközi figyelmet.

A 2010 végén a magyar kormányt ért nemzetközi kritikahullám intenzitása és hangneme az EU történetében példa nélküli volt. A célpont a fél évvel korábban elsőprő többség-

gel megválasztott néppárti kormány volt, a médiatörvény pedig a magyar EU-elnökség kezdetére időzített nemzetközi vitasorozat kiindulópontjává vált, amelyben hazai és nemzetközi politikai szereplők, pénzügyi körök és a sajtó is szerepet játszottak. A folyamatot elindító szikra Jean-Claude Juncker luxemburgi kormányfő munkáspárti külügyminisztere, Jean Asselborn volt.

2.

A TÁVOLI KÖVET HANGJA: JEAN ASSELBORN ÉS A NEMZETKÖZI VIHAR ELSŐ SZIKRÁJA

„Mostanáig Lukasenkot tekintették az utolsó diktátornak Európában. Nem ez lesz a helyzet, amikor a törvény hatályba lép“ (Jean Asselborn luxemburgi külügyminiszter nyilatkozata a magyar médiatörvényről, Reuters, 2010.december 21.)

A médiatörvény körüli európai vihar az elfogadás napján tört ki, Jean Asselborn luxemburgi külügyminiszter Reuternek adott nyilatkozata nyomán. Asselborn az európai politikában szokatlan hangnemben bírálta a médiatörvényt és személy szerint Orbán Viktort. Kijelentette: „(A törvény) közvetlenül veszélyezteti a demokráciát. Az állam ellenőrzést fog gyakorolni a vélemény fölött“, majd hozzátette, hogy a jogszabállyal

Magyarország Fehéroroszországhoz hasonló helyzetbe kerül: „Mostanáig Lukasenkot tekintették az utolsó diktátornak Európában. Nem ez lesz a helyzet, amikor a törvény hatályba lép.“ Azt is hangsúlyozta, hogy a törvény sérti az uniós szerződések szellemét és betűjét, felvetve a kérdést, méltó-e Magyarország az EU vezetésére, és sürgette a Bizottság fellépését.

Asselborn (1949, Steinfurt) hosszú politikai pályát tudhat maga mögött: 1984 óta a Luxemburgi Szocialista Munkáspárt (LSAP) parlamenti képviselője, 1989-től frakcióvezetője, 1997–2004 között pártelnöke, 2000–2004 között az Európai Szocialisták Pártjának alelnöke. 2004 óta luxemburgi külügyminiszter, 2004–2013 között egyben a Juncker-kormány miniszterelnök-helyettese is.

Nyilatkozatában mindössze egyetlen, teljesen általános mondat vonatkozott ténylegesen a sajtó helyzetére; a többi kijelentés a magyar kormány átfogó bírálataivá alakult, konkrét jogszabálypont, ügy vagy aggály megjelölése nélkül. Európa mégis ebből a nyilatkozatból értesült először a médiatörvény elfogadásáról, és az – a hat éve hivatalban lévő külügyminiszter súlyánál fogva – kiindulópontként szolgált a törvény nemzetközi megítéléséhez. A nyilatkozat futótűzként terjedt, és a karácsonyi hírszegény időszakban a címdalakra került: egy régóta hivatalban lévő nyugat-európai külügyminiszter diktatúráról és elnyomott sajtóról beszélt a magyar médiatörvény kapcsán, közvetve

megkérdőjelezve a soros EU-elnökségre készülő magyar kormányfő alkalmasságát.

Ha hasonló kijelentés egy nagyobb vagy nyugati országot ért volna, jellemzően maga a nyilatkozat, nem az általa felvetett téma váltott volna ki vitát – ahogy ez történt Viviane Reding esetében is a franciaországi romák kitoloncolása kapcsán tett megjegyzésénél. Egy közép-kelet-európai ország esetében azonban a nyugat-európai reakció inkább abból indul ki, hogy ott eleve fennáll a demokrácia vagy az alapjogok sérelme.

Ez a fajta megközelítés máig meghatározza Nyugat-Európa hozzáállását, és mélyíti a nyugati és keleti tagállamok közötti törésvonalakat. Ennek egyik oka, hogy a nyugati közvélemény a mai napig nehezen értelmezi a kelet-közép-európai államok kommunista örökségből fakadó sajátos viszonyrendszereket: a polgári demokratikus intézményrendszer fejlődése 1945 és 1990 között megszakadt, a civil társadalom és a nemzeti tőke pedig a rendszerváltás óta is formálódóban van, miközben a kormányzati hatalomért a korábban kommunista, majd szociáldemokratává alakult pártokkal kell demokratikus versenyben helytállni. Mindehhez társul a rendszerváltás gazdasági terhe, a régió nehéz történelmi öröksége és a máig vegyes etnikai összetételű térségekből fakadó feszültség.

3.

A KRITIKÁK LAVINÁJA ÉS A VISSZAFORDÍTHATATLAN NARRATÍVA

„A sajtószabadságot sértő és megfojtó fideszes törvényről most már nemcsak folyosókon és suttogva beszélnek. A külügyminiszternek köszönhetően ma már az európai és a nemzetközi közvélemény megismerheti a törvény súlyos hibáit illetve a törvényhozók igazi szándékát.”
(Mesterházy Attila, az MSZP elnöke, „Magyarország köszönettel tartozik“ című sajtóközlemény, 2010. december 23.)

Asselborn kijelentésével rendkívül magasra tette a mércét a médiatörvény európai megítélésében: értelmezési keretet és értékelési alapot adott, nyomás alá helyezte Európa politikai szereplőit az állásfoglalásra, és felbátorította a baloldali és liberális erőket. Nyilatkozata valóságos nyilatkozatlavinát

indított el – néhány nap alatt hasonló elítélő állásfoglalások, politikai megnyilatkozások és szerkesztőségi cikkek árasztották el az európai sajtót. Ebben a folyamatban mind az európai baloldali és liberális politikai erők, mind a balliberális hazai és nemzetközi sajtó részt vett; a hazai és nemzetközi szereplők nyilatkozatai kölcsönösen erősítették egymást, s egymásra licitálva, három nap leforgása alatt jutottak el a vizsgálatok követelésétől a szankciók, majd a magyar szavazati jog vagy a soros elnökség megvonásának emlegetéséig.

Asselborn kijelentése nemcsak a baloldali pártpolitikuskokat és a sajtót bátorította a kormány megtámadására, hanem az európai kormányokat és intézményeket is korai, kellő információ nélküli állásfoglalásra kényszerítette – a hallgatás ugyanis maga is támadási felületet jelentett volna, így a mérsékelt, kiváráó álláspont csak elvétve fordult elő. Így alakult ki egy torz kép, amely szinte megdönthetetlen dogmaként rögzítette, hogy Magyarországon véget ért a sajtószabadság és a jogállamiság, s a kormány autoriter, antidemokratikus. Ehhez a hazai ellenzék és balliberális értelmiségiek is erőteljesen hozzájárultak: a nemzetközi sajtóban Schiff András újraéledő rasszizmusról és antiszemitizmusról beszélt, míg mások cenzúráról és diktatórikus folyamatokról szóltak. (2011 első felében, a vita csendesedésével és a bizottsági vizsgálat lezárultával – érdemi eredmény nélkül – lassú visszarendeződés indult meg a nemzetközi és uniós szervek, illetve a tagállami

kormányok megítélésében, ám a balliberális politikai erők és sajtó továbbra is ellenséges maradtak, a vita pedig ezután elsősorban az európai pártpolitikai szintéren és az Európai Parlamentben folytatódott.)

A médiatörvényről szóló tudósítások jelentős része tény-szerűen közölte a kritikákat – például hogy a médiahatóság kvázi totális felügyeletet gyakorolna a független média felett –, anélkül hogy megemlítette volna: a hatóság minden döntése bírósági jogorvoslat tárgya lehet. A törvény kifogásolt pontjait, így az NMHH jogköreit és bírságolási jogosultságát, jellemzően eltúlozták, és szinte egyik cikk sem utalt arra, hogy hasonló rendelkezések – olykor tágabb jogkörrel, kormányzati kinevezésű, nem parlamenti választás útján létrejött testületek és magasabb bírságok formájában – más európai országokban, adott esetben épp a tudósító médium saját államában is léteznek. Az európai balliberális politikusok és értelmiségiek bírálatait szintén eltúlozva közölték, anélkül hogy felmerült volna: egy francia, német vagy osztrák politikus hogyan alkothatna megalapozott véleményt egy több száz oldalas, más nyelven hozzáférhetetlen jogszabályról. A mérsékelt, előbb alapos vizsgálatot, s csak azután ítéletet sürgető álláspontok csak elvétve jelentek meg, a kormány álláspontja pedig aránytalanul kis terjedelemben, jellemzően a hírek végén kapott helyet – a Reuters már idézett cikke például mindössze két mondatot szentelt neki, a törvény

melletti és az azt kritizáló megszólalások aránya nagyjából 1:7 volt, miközben a cikk a törvényt a kormányzati kontroll erősödésének egyik állomásaként állította be. E torzítások és aránytalanságok együttesen alakítottak ki egy rendkívül torz és szinte helyrehozhatatlan képet, amely a következő hónapok politikai megnyilatkozásait és sajtókommentárjait is áthatotta.

Mindehhez hozzájárult, hogy a törvény nemzetközi kommunikációja nem volt előkészítve: nem készült idegen nyelvű összefoglaló vagy háttéranyag, így sem az újságírókat, sem a politikai szövetségeseket nem lehetett megfelelően tájékoztatni, a törvény elfogadása utáni kritikaáradat pedig már nem hagyott teret tudatos stratégia felépítésére, csak a tűzoltásra – bár diplomáciai csatornákon és a sajtó felé ekkor is lehetőség lett volna megnyugtató üzenetek küldésére. Súlyos hiba volt, hogy a kormány nem tette helyre Asselborn nyilatkozatát: Orbán Viktor december 22-én telefonon beszélt Jean-Claude Juncker luxemburgi kormányfővel, aki hangsúlyozta, hogy Asselborn szavai nem a luxemburgi kormány hivatalos álláspontját tükrözik, ezt azonban nem hozta nyilvánosságra – Asselborn pedig ezt követően is hasonló megnyilatkozásokat tett, sőt a hvg.hu-nak december 27-én adott interjújában és 2011. január 7-én a Die Weltben is épp azt hangsúlyozta, hogy a luxemburgi kormány álláspontját közvetíti. Miniszterelnökségi források szerint Junckert a magyar

kérés ellenére sem utasította rendre külügyminiszterét, arra hivatkozva, hogy nem tudja kordában tartani – ez az epizód később hozzájárult a Junckerrel szembeni kormánypárti fenntartásokhoz mind a néppárti jelölés, mind a bizottsági elnökjelölés idején.

A kormány nemzetközi szinten megnyugtató nyilatkozatot sem tett, ilyen lépések csak január elején történtek, párhuzamosan egy offenzívabb, a vádak politikai indíttásának minősítő kommunikációval. Ennek nyomán diplomáciai téren sikerült stabilizálni a helyzetet – onnantól nem érkezett újabb kormányzati kritika, sőt a német és a francia fél is visszavonta egyes tisztviselőik nyilatkozatait –, ám 2011 januárjára a médiatörvény megítélése már beépült az európai politikai közbeszédbe, s késő volt megelőzni a további párt- és sajtótámadásokat.

Az EU soros elnökséget átvevő, Európa legerősebb néppárti kormányának megtámadásához kiváló alkalmat adott tehát a médiatörvény: komplexitása és érzékenysége ideális témát kínált a hazai és nemzetközi balliberális erőknek, a felfújáshoz és „nemzetköziesítéshez” pedig egy felbújtó – Asselborn – és a törvényt démonizáló politikai és értelmiségi kör kellett, amit tovább erősítettek a kiegyensúlyozatlan tudósítások, a hiányzó nemzetközi kommunikáció és a kezdeti kormányzati mulasztások. Így 2011 január elejére néhány nap alatt egy abszurd helyzet állt elő: a magyar kormányt diktatórikus-

nak és autoriternek, Magyarországot pedig olyan országnak minősítették, ahol rasszizmus és antiszemitizmus uralkodik, és elnyomják a szabad véleményt és a sajtót. December 20-án Magyarország még a soros elnökségre készülő tagállam volt; december 24-ére az EU első autoriter államává, Orbán Viktor pedig – a hazai ellenzék és külföldi szövetségeseik szavaival – lukasenкои, putyini, chávezi diktátorrá változott, s karácsonyra állítólag megszűnt a sajtószabadság és a demokrácia is. Ezzel a képpel került Magyarország az Európai Unió soros elnöki tisztségébe: az ország három nap alatt elítéltetett.

A rejtélyes mester

Nem bizonyítható, hogy Asselborn miért tartotta fontosnak a médiatörvény elfogadása után néhány órával nyilatkozni, és hogy azt esetleg valaki megrendelésére tette-e – néhány érdekes egybeesésre azonban érdemes felhívni a figyelmet.

A szocialisták már a médiaszabályozás nyári és őszi átalakítását is folyamatosan, súlyos jelzőkkel (diktatórikus, autoriter, a fékek és ellensúlyok felszámolása) kritizálták, kritikáikat azonban nem sikerült nemzetközi szintre emelniük – hiába fejezte ki Martin Schulz már 2010 júliusában aggályát, és hiába kiáltották a sajtószabadság halálát az Európai Parlament szeptemberi ülésén. Asselborn nyilatkozata ezt egy csapásra megoldotta.

Az első kérdés: honnan tudta a törvény elfogadásának napján, mi áll benne? A 170 oldalas jogszabály a zárószavazásig több ponton módosult, hivatalos fordítása csak januárra készült el, tehát Asselborn – és az őt követők – csakis közvetett forrásból ismerhették a rendelkezéseket. Kizárt, hogy egy külügyminiszter ekkora súlyú kijelentést tegyen pusztán sajtóhírek alapján; valakinek tehát háttéranyagot kellett szolgáltatnia. Ebben a kontextusban különösen érdekes, hogy az MSZP ugyanazon a napon, néhány órával eltéréssel adott ki egy hasonló szóhasználatú közleményt „A Fidesz fehéroroszországi szintre jutott” címmel, benne a közmédia és a fehér-orosz médiastratégia hasonlatával. Nehezen magyarázható, hogy ugyanaz a hasonlat szinte egyidejűleg jusson eszébe a magyar szocialistáknak és a több mint ezer kilométerre, Németországban tartózkodó, a törvényt forrás híján nem ismerő luxemburgi politikusnak.

Érdemes visszatérni a Reuters cikkére is: a médiatörvény elfogadásáról szóló tudósításhoz a hírügynökség nem hazai szakértőt vagy politikust, hanem egy a témát nyilvánvalóan nem ismerő luxemburgi baloldali politikust kérdezett meg. Asselborn ekkor semmilyen olyan tisztséget nem töltött be (uniós soros elnökség, médiajogi szakértelem), amely felértékelte volna véleményét a kérdésben – ami felveti, hogy talán ő maga jelentkezett be nyilatkozattételre a hírügynökségnél, nem pedig a Reuters kereste meg.

Asselborn különleges státusza abból fakadt, hogy a hat akkor hivatalban lévő európai szocialista külügyminiszter közül egyedülként nem dél- vagy közép-európai országból származott – ha tehát magas rangú kormánypolitikustól kellett éles kritika a médiatörvényről, ő volt az egyik legalkalmasabb jelölt. Komoly pártkarrierje (LSAP-képviselő 1984-től, frakcióvezető 1989-től, pártelnök 1997–2004, az Európai Szocialisták Pártjának alelnöke 2000–2004) során szoros kapcsolatba került Kovács Lászlóval, majd 2004 óta tartó külügyminisztersége alatt havi rendszerességgel találkozott Göncz Kingával a szocialista külügyminiszterek szűk körű munkareggelijein – s éppen Kovács László és Göncz Kinga számított a médiatörvény elleni fellépés legaktívabb hazai szocialista szereplőjének.

Felmerül tehát a kérdés: állt-e magyar szocialista politikus Asselbornnyilatkozatamögött? Idekapcsolódikegyjellegzetes mozzanat is: a magyar szocialisták gyakorlata volt, hogy az általukgerjesztetteurópaivitábansajátpárttársukszájábaadott kijelentést utólag saját igazolásukra használták fel. Ez történt Asselborn nyilatkozatával is: Mesterházy Attila egy nappal később, a fent idézett közleményében kizárólag rá hivatkozva állította, hogy a kormány jogállamiságot sértő gyakorlata „meghaladja a nemzetközi közösség tűrőképességét” – jöllehet ekkorra már megindult a nyilatkozatlavina, és több más európai politikus is megszólalt. A szóhasználatból

kiderül: a botrány nemzetközivé válását egyedül Asselbornnak tulajdonították – annak a politikusnak, akinek szélsőséges nyilatkozata elindította a lavinát, és porig rombolta Magyarország megítélését.

Mindez abba az irányba mutat, hogy Asselborn nyilatkozata egyeztetett, szervezett akció volt a szocialisták részéről; több brüsszeli forrás szerint annak végrehajtásában Göncz Kinga vagy Kovács László is szerepet játszhatott. Közvetlen bizonyíték hiányában ez nem igazolható, a körülmények együttese azonban ezt a feltevést erősíti.

4.

AZ ÁRNYAK GYÜLEKEZÉSE: EP-FRAKCIÓK, KORMÁNYOK ÉS SZERKESZTŐSÉGEK SORAKOZNAK FEL

„Magyarország folyamatosan rendeződik vissza egy
kommunista besúgó diktatúrába.”

(Daniel Cohn-Bendit, az Európai Parlament zöld
frakciójának társelnöke, interjú, Deutschlandfunk, 2010.
december 24.)

Az új médiatörvény elfogadása napok alatt rendkívül erős bírálatokat váltott ki a baloldali és liberális EP-frakciók részéről is. A zöldek frakciója már a törvény elfogadásának másnapján azonnali beavatkozást és a Lisszaboni Szerződés 7. cikkelye szerinti eljárás megindítását követelte. Rebecca Harms társelnök szerint az egyértelműen megtorló jellegű törvény ellentmond az uniós alapszerződésnek, az Alapjogi

Chartának és az Emberi Jogok Európai Egyezményének, Cohn-Bendit pedig elképzelhetetlennek nevezte, hogy a hamarosan EU-elnökké váló Magyarország fenntartsa ezt a „gyűlöletes törvényt“, és ragaszkodott hozzá, hogy az ügyet az EP januári plenáris ülésén tárgyalják. A nyilatkozat ugyanakkor – a sajtószabadság lábbal tiprásáról szóló általános megfogalmazásokon túl – mindössze egyetlen konkrét kifogást tartalmazott: a kiegyensúlyozott tájékoztatás követelményét; a legsúlyosabb szankciót, a hetes cikkely szerinti eljárást pedig már ekkor, egy nappal az elfogadás után kilátásba helyezték – anélkül, hogy világos lenne, Cohn-Bendit vagy Harms egyáltalán olvasta-e a törvényt. Cohn-Bendit később, az AP december 23-i tudósítása szerint a Deutschlandfunknak adott interjújában szankciókat és a szavazati jog felfüggesztését helyezte kilátásba, s ekkor mondta ki a fent idézett, a kommunista diktatúrákhoz hasonlító mondatát is.

Guy Verhofstadt, a liberálisok frakcióvezetője hasonlóan élesen fogalmazott: „A Pravda ideje lejárt. Az új törvény elfogadhatatlan. Magyarországnak magyarázatot kell adnia, és az Európai Bizottságnak cselekednie kell.“ Szerinte egyetlen tagállamnak sem engedhető meg, hogy meg nem határozott nemzetbiztonsági megfontolásokra hivatkozva korlátozza az Unió alapértékeit jelentő szabadságjogokat, s a törvény szembemegy „az összes európai standarddal“ – bár nyilatkozata is mindössze egyetlen konkrétumra, a nemzetbiztonsági

klauzulára szorítkozott, s a végkövetkeztetés (hogy a törvény minden európai standarddal ellentétes) meglehetősen túlzó volt.

A német liberálisok bizonyultak a legaktívabb kritikusoknak: az EP liberális frakciójának német képviselői december 22-én levélben szólították fel pártelnököket, Guido Westerwelle külügyminisztert, hogy szervezze meg a szankciókhoz szükséges többséget, mert – Alexander Lambsdorff EP-képviselő szavaival a Die Weltben – ellenkező esetben „tekintélyelvű rothadás vonul be az Európai Unióba“, elsőként a soros elnökség jogát érintve. Alexander Alvaro EP-képviselő a Frankfurter Rundschau-nak nyilatkozva azt firtatta, vajon a magyar kormány mentálisan magáénak vallja-e az uniós értékeket, s hogy méltó-e a soros elnökségre, mondván a törvény ellentétes az Alapjogi Chartával. Hasonlóan markánsan fogalmazott a német zöldek és szocialisták táborában is: Jürgen Trittin zöld frakcióvezető a törvény visszavonására szólította fel a magyar kormányt és Westerwelle fellépését sürgette, Heiko Maas szociáldemokrata frakcióvezető pedig azonnali vizsgálatot és esetleges szankciókat követelt.

Az EP szocialista frakciójából elsőként vezetője, a német Martin Schulz reagált, december 22-én a Frankfurter Rundschau-ban jelezve, hogy „nagyon pontosan“ fogják mérni Magyarországot az uniós sajtószabadság-standardok alapján, s meg nem felelés esetén az ország „nagy problémákra

számíthat”. Egy nappal később, frakciótársai élesebb megnyilatkozásait látva, a Deutschlandradio Kultur-nak adott interjújában már azt hangsúlyozta, hogy a tanácsi elnökség köteles képviselni az uniós alapértékeket, miközben szerinte Magyarország éppen ezek eltiprásán dolgozik, és sorra vette a lehetséges nyomásgyakorlási eszközöket a diplomáciai és gazdasági szankcióktól a hetes cikkelyig – anélkül, hogy egyetlen konkrét törvényi rendelkezésre is utalt volna, amely mindezt indokolná; egyben jelezte, hogy Orbán Viktornak komoly nyomásra kell számítania a januári parlamenti vitában. December 30-án Hannes Swoboda szocialista frakcióvezető-helyettes, szintén a Frankfurter Rundschau-ban nyilatkozva, azt állította, hogy a törvény kétségtelenül szemben áll az európai értékekkel, és felvetette Magyarország szavazati jogának esetleges megvonását is.

A Birodalom tétovázik

A médiatörvény elfogadását és Asselborn nyilatkozatának terjedését követő napon az Európai Bizottság szóvivője bejelentette, hogy a testület megvizsgálja a törvény uniós joggal való összhangját, egyelőre nem hivatalos eljárás keretében – ezért a Bizottságot erős kritika érte a balliberális erők és a sajtó részéről. Bizottsági források szerint az ünnepek alatt berendelték a médiaterületért felelős szakjogászokat rendki-

vüli vizsgálat lefolytatására, az első előzetes megállapítások azonban csak január elején születtek meg.

Asselborn nyilatkozata mellett a kezdeti megítélésben a legnagyobb súllyal a német kormány és politikusai estek latba. December 22-én Christoph Steegmans helyettes kormányzóvivő a rendszeres szerdai sajtótájékoztatón kijelentette, hogy a kormány figyelemmel kíséri a magyar médiaszabályozást, és hogy „eljövendő EU-elnyökként Magyarország természetesen különleges felelősséget visel az Európai Unióról a világban kialakuló képért“, ezért magától értetődő az EU jogállami értékei melletti elkötelezettség – ezt a nemzetközi sajtó figyelmeztetésként értelmezte, míg a hazai balliberális sajtó saját olvasatában forgatta ki. A kommunikációt ezután a liberális (FDP) vezetésű külügyminisztérium, Guido Westerwelle külügyminiszter és helyettese, Werner Hoyer vitte tovább, jelentős nyomás alatt: az ellenzéki szociáldemokraták és zöldek, valamint a kormánypárti liberálisok is határozott fellépést sürgettek, a Westerwellének írt felszólító levéllel együtt, miközben a lesújtó véleményű német sajtó is elvárta a kormány reakcióját. Ebben a helyzetben a külügyminisztérium kettős kommunikációt folytatott: barátságos hangot diplomáciai csatornán, aggodalmasabbat a sajtó felé.

December 23-án Hoyer az SWR rádióknak hosszasan nyilatkozott a sajtószabadságról, a törvény módosításának szükségességéről és a lehetséges szankciókról – konkrét kifogást

azonban nem jelölt meg. Ugyanezen a napon Westerwelle telefonon egyeztetett Martonyi János külügyminiszterrel; mindkét fél „baráti légkörűnek” nevezte a beszélgetést, amelyben Westerwelle Magyarországot teljes mértékben felkészültnek nevezte a soros elnökségre, Martonyi pedig konkrét kifogások jelzését kérte, és megerősítette Magyarország elkötelezettségét a jogállamiság mellett. Ehhez képest Hoyer december 24-i, a Deutschlandfunknak adott nyilatkozata jóval élesebb volt: bár az elnökség gyakorlati okokból nem tagadható meg, mindent meg kellene tenni, hogy az új szabályozás ne lépjen hatályba. December 30-án a Frankfurter Rundschau-nak már a törvény átdolgozását sürgette – ami diplomáciai szempontból szokatlan lépés egy másik ország jogszabályával kapcsolatban –, majd január 4-én az MTI szerint a dpa-nak adott nyilatkozatában azt is kifogásolta, hogy Magyarország EU-elnökként médiaügyekben tárgyalna Fehéroroszországgal vagy Ukrajnával, mondván „Magyarország nem föltétlenül a leghitelesebb tárgyalópartner, amikor a sajtószabadságról van szó” – amit a magyar kormány élesen visszautasított. Orbán Viktor és a kormány határozott fellépése nyomán a német kormány január elejétől már nem kritizálta a törvényt, és diplomáciai úton jelezte korábbi kijelentéseinek visszavonását is.

Más tagállamok esetében a némethez hasonló heves reakció nem volt jellemző. December 23-án a brit külügyminisz-

térium tárgyilagos közleményben fejezte ki reményét, hogy a magyar kormány kielégítően rendezi a kérdést, és hogy az ügy nem befolyásolja hátrányosan a magyar elnökséget. Franciaországban François Baroin kormányzóvivő január elején a törvény „módosítását” szorgalmazta rádióinterjújában; a határozott magyar válasz után két nappal Laurent Wauquiez Európa-ügyi miniszter pontosított, hangsúlyozva, hogy Párizs nem akar leckéztetni, csupán „komoly, objektív munkát” remél Magyarország és a Bizottság között. Michèle Alliot-Marie külügyminiszter pedig megerősítette: a francia álláspont egyszerű – léteznek szabályok és eljárásrendek, amelyeket egy demokráciában be kell tartani, előzetes ítékezés nélkül.

A magyar szocialisták rendszeresen érveltek azzal, hogy a kormány politikáját jobboldali kormányok, így a francia és a német is bírálták – valójában azonban, amint látható, a német kritikákat két liberális, komoly pártmúlttal rendelkező politikus fogalmazta meg, s mindkét kormány végül visszavonta állításait.

A sajtó ítélezik

A Magyarországról 2010 december végére, január elejére néhány nap alatt kialakult torz kép alapvetően a nemzetközi sajtó hisztérikus, realitásokat nélkülöző cikkeinek volt

köszönhető, ezek közül is kiemelkedtek a német lapok írásai, amelyek gyakran a második világháború előtti náci hatalomátvétellel vontak párhuzamot.

December 22-én a konzervatív Die Welt címlapján Michael Stürmer „Magyarország mint vezéri állam” című írásában megállapította: a Fidesz kétharmados többsége birtokában nyilvánvalóan nem kívánja hamar elengedni a megszerzett hatalmat, „mintha a tekintélyelvű, antiszemita 30-as években megállt volna a film, és most ismét peregni kezdene”. Szerinte az NMHH „átfogó antidemokratikus” hatáskörrel rendelkezik, a cenzúrától a kényelmetlen médiumok anyagi ellehetetlenítéséig mindenre kiterjedően, s „Magyarországon Orbán Viktor vezéri állama jön létre”. A baloldali Frankfurter Rundschau szerint aki ezután „illetlenül” bírálja a kétharmados Fidesz politikáját, azt pénzbírság vagy annál rosszabb fenyegeti. A liberális Süddeutsche Zeitung december 23-i száma úgy fogalmazott, hogy egy közép-európai állam a demokrácia tartóoszlopainak ledöntésére készül, miközben ez az EU-ban senkit nem zavar, s a Fidesz „következetesen azon munkálkodik”, hogy Orbán egyeduralma tartós berendezkedéssé váljon. A Die Welt Clemens Wergin-cikke szerint a törvény „szégyen egy demokratikus államra nézve” – az írás nyomán futtatott online szavazáson a résztvevők csaknem 60%-a azt az álláspontot képviselte, hogy Magyarországnak nincs helye az EU-ban (a 3064 szavazatból 59% „nagyon

veszélyesnek“ ítélte a helyzetet, 23% szerint majd úgyis jön másik kormány, 18%-nak mindegy volt).

A lengyel Gazeta Wyborcza címlapon karikatúrázta Orbán Viktort; főszerkesztője, Adam Michnik szerint Magyarország Lukasenko Fehéroroszországának útjára lép. A Washington Post december 26-i, Magyarország „putyinizálódásáról“ szóló vezércikke szerint a médiatörvény „jobban illik egy tekintélyelvű rezsimhez, mint egy nyugati demokráciához“, és Oroszországgal, Fehéroroszországgal egy csoportba helyezi az országot – kiemelve azt is, hogy Orbán a választáson szerzett 53% szavazattal 66%-os parlamenti többséget élvez. Ez az érv azóta is gyakran felbukkan a nemzetközi sajtóban, jellemzően anélkül, hogy szóba kerülne: a kizárólag egyéni mandátumokra épülő brit vagy francia rendszerben hasonló, 35–40%-os szavazataránnyal elért többség sosem vált volna hasonló kritika tárgyává – ahogy 2010-ben, ilyen szabályok mellett, a Fidesz a 186 egyéni mandátumból 183-at megszerezve a helyek 98%-át nyerte volna el.

Paul Lendvai a Der Standardban december 29-én amellet érvelt, hogy a választási vereséget szenvedett hazai balliberális tábor a nyugati nyomásgyakorlásba kapaszkodik; a Süddeutsche Zeitungnak adott december 30-i interjújában pedig számon kérte a hazai lapokon a külföldi kritikák tálalását, és egy Szabad Európa Rádióhoz vagy Amerika Hangjához hasonló külföldi hangra szólított fel. Schiff András a Washington Post

január 1-jei olvasói levelében megkérdőjelezte Magyarország alkalmasságát a soros elnökségre, „rasszizmusról, romaellenes diszkriminációról, antiszemitizmusról, idegengyűlöletről” beszélve, majd a Die Welt január 17-i cikkében „persona non grata”-nak nevezte magát Magyarországon, jelezve, hogy nem tervez oda visszatérni – amit több német városi lap (Münchner Merkur, Stuttgarter Zeitung) is átvett, hozzátéve, hogy a zenész megtorlástól tart.

Január 6-án több hazai lap – a Népszabadság, Népszava, 168 Óra, Magyar Narancs, valamint a hírszerző.hu és az Élet és Irodalom – nagy terjedelmű hirdetésben köszönte meg a külföldi szervezeteknek és sajtóorgánumoknak a szolidaritásukat, azzal az állásponttal, hogy a nemzetközi közlemények hűen tükrözték a törvény lényegét és mögöttes szándékait. Hasonlóan kritikus, bár kevésbé szélsőséges hangvételű írások jelentek meg az angolszász, olasz, francia és spanyol sajtóban is.

5.

A JÓZAN ŐRZŐK: MÉRSÉKELT NYUGATI HANGOK A HISZTÉRIA KÖZEPÉN

„Aki azonban azt állítja, hogy Orbán a 30-as
évek politikusainak új kiadása, vagy a fehérorosz
Lukasenko miniatűr mása, annak nemcsak történelmi
és geopolitikai ismeretei hiányosak, de az európai
szokásokat sem ismeri!”

(Georg Paul Hefty, a Frankfurter Allgemeine Zeitung
vezércikke, 2011. január 2.)

A médiatörvény körüli hisztéria közepette az európai sajtóban néhány mérsékelt, józan hang is megszólalt. December 23-án Georg Paul Hefty a Frankfurter Allgemeine Zeitungban arra hívta fel a figyelmet, hogy a nyugati bírálók már a törvény alkalmazása előtt kikiáltották a sajtószabadság végét, jóllehet az alkotmánybíróági gyakorlat alapján Magyarországon a véleménynyilvánítás szabadsága legalább akkora védelmet

élvez, mint Nyugaton. Sokan ezt szándékosan félreértették – emlékeztetett –, holott évekig panaszkodtak magyar értelmiségiek a hazai sajtóban megjelenő förmedvényekre; most mégis elvetendő volna az ezek elleni törvényi fellépés?

Hasonlóan mérsékelt hangot ütött meg Jan Mainka, a Budapester Zeitung kiadója a FAZ december 29-i internetes interjújában: szerinte a nyugati reakciók eltúlzottak, hisztérikusak, s a Thilo Sarrazin muzulmán bevándorlást bíráló könyve körüli németországi felháborodásra emlékeztetik, ahol a kritikusok a mű elolvasása nélkül ítékeztek. Mainka a sajtót is bírálta: a nyolc éves szocialista kormányzás idején teljes sajtószabadság mellett sem sikerült megakadályozni a politikai osztály gátlástalan gazdagodását és az ország gazdasági összeomlás szélére sodródását – hol voltak akkor a mai figyelmeztetők és önjelölt magyarbarátok?

Hefty január 2-i vezércikkében élesen fogalmazott: elképzelhető-e, hogy egy tagállamot tíz nappal a soros elnökség átvétele előtt a baloldal követelésére fosszanak meg törvényes jogától? Szerinte a Budapest iránti bizalmatlanság kiváltó oka nem is annyira a médiatörvény, mint inkább Orbán nyolc hónappal korábbi elsőprő választási győzelme: a Fidesz azért szálka a szociáldemokraták és liberálisok szemében Európa-szerte, mert kétharmados többsége azt mutatja, hogy a magyar szocialistákba és szabaddemokratákba vetett bizalom elvesztése után a választók a jobbközéphez,

nem a szélsőjobbhoz pártoltak. Hogy az országban sok minden rosszul áll, az régóta ismert Nyugaton is; de aki Orbánt a harmincas évek politikusaihoz vagy Lukasenkohoz hasonlítja, annak – Hefty szavaival élve – nemcsak történelmi és geopolitikai ismeretei hiányosak, hanem az európai szokásokat sem ismeri.

A Die Presse 2011. január 11-i vendégkommentárjában Detlef Kleinert német televíziós újságíró képmutatással vádolta az osztrák és német kritikusokat, emlékeztetve, hogy Orbán érvelése – miszerint a magyar szabályozásnak nyugati demokráciákban is van megfelelője – megfontolást érdemel: Németországban a közszolgálati televízió (ZDF, ARD) vezető tisztségviselőit is politikai kötődésű tanácsok nevezik ki, Ausztriában pedig hasonlóképp a mindenkori kormányfő pártja dönt a közmédia befolyásos pozícióiról. Kleinert szerint az sem növeli a kritikusok hitelességét, hogy korábban épp azokra a magyarországi kollégákra hivatkoztak, akik a szocialista kormányzás idején a korrupt politikusokat dicsérték.

E mérsékelt hangok azonban törpe kisebbséget képviseltek az európai sajtó túlnyomórészt hisztérikus közhangulatában – amit jól megvilágít egy nem sokkal korábbi osztrák botrány is: 2010 novemberében az ORF (az osztrák közszolgálati média) egyik munkatársa Pius Strobl kommunikációs igazgató megbízásából titokban hangfelvételt készített arról az ülésről, amelyen Alexander Wrabetz vezérigazgató leváltotta

a vele konfliktusba került Elmar Oberhauser hírigazgatót – a lehallgatás kiderülése komoly felháborodást keltett, az egyik érintett igazgató „NDK-s módszerekhez” hasonlította az esetet. A háttérben állítólag az húzódozott, hogy szociáldemokrata politikusok jelezték Wrabetznek a párt „kedvére való” jelöltet a televízió új főszerkesztői posztjára, Oberhauser azonban a saját jelöltjéhez ragaszkodott; Wrabetz végül a szakmai rangsorra hivatkozva kezdeményezte leváltását, amit az alapítványi tanács meg is szavazott. Az ügy nyomán mintegy 150 ORF-újságíró és szerkesztő nyílt levélben tiltakozott a tanácson belüli „politikai baráti körök” ellen, és a testület pártpolitikától független működését szorgalmazta – Strobl pedig 2010. november 19-én, a lehallgatási botrány miatt lemondott.

6.

A CSAPDA SZORÍTÁSA: A HAZAI ÉS NEMZETKÖZI BALOLDALI OFFENZÍVA ÖSSZEHANGOLÓDIK

„Magyarországon kvázi egypártrendszer jött létre.”
(Kovács László, szocialista politikus, korábbi uniós biztos,
külgügyminiszter, a rendszerváltás előtt az MSZMP
Központi Bizottságának tagja, *The Times*, 2011. január
1.)

A magyar szocialisták minden fronton igyekeztek fokozni a nemzetközi kritikákat. Kovács László különösen aktív volt, több külföldi lapnak – így az *Associated Press*nek is – adott interjút; a *The Times* újévi összefoglalójában kijelentette, hogy Orbán Viktor kormánya „a párthatalom koncentrálásával kikezdi a demokratikus szabadságjogokat”, és hogy Magyarországon „kvázi egypártrendszer jött

létre“ – meglehetősen figyelemre méltó állítás egy olyan politikustól, aki korábban a kommunista Magyarország egypártrendszerének magas rangú funkcionáriusa volt. Kovács egyben európai uniós nyomásgyakorlást sürgetett, bár leszögezte: nem szankciókra, csupán „bizonyos fajta nyomásgyakorlásra“ gondol „a demokrácia védelme érdekében”. Ez nem zárja ki, hogy zárt ajtók mögött az MSZP a szankciókat is szükséges eszköznek tekintette: Göncz Kinga a brüsszeli European Voice hetilapnak január elején elmondta, hogy a Szocialisták és Demokraták frakciója vizsgálja a Lisszaboni Szerződés 7. cikkelye szerinti eljárás lehetőségét Magyarország ellen. Mindeközben a szocialisták a nyilvánosság előtt hangsúlyozták, hogy érdekük a magyar elnökség sikere – miközben Gurmai Zita január 10-i közleményében „puha diktatúráról” beszélt és eltemette az elnökséget, Tabajdi Csaba pedig azért adott hangot csalódásának, mert szerinte az elnökség súlyos tehertétellel indult. Amikor a kormánypártok támadás alá vették a szankciókat pedzegető kommunikációt, az MSZP váltott, és onnantól azt hangsúlyozta, hogy bár hallatja hangját külföldön, nem akar szankciókat – a hitelesség kérdése ugyanakkor nyitva marad későbbi nemzetközi lépéseik fényében.

Nem véletlen egybeesés, hogy éppen ezekben a napokban, 2010. december 29-én írta Paul Lendvai a Der Standardban,

hogy a bukott baloldal a nyugati segítségben bíz – ez az észrevétel több alkalommal is beigazolódott. Belföldi támogatottság és legitimáció híján a magyar ellenzék rendszeresen a nyugati és uniós nyomásgyakorláson keresztül próbálta formálni a hazai folyamatokat, s csak sejthető, milyen egyeztetések folytak zárt ajtók mögött. (Később kiszivárgott információk szerint a szocialisták nem nyilvános megbeszéléseken is aktívan lobbiztak uniós szerveknél és NGO-knál a kormánnyal szemben – ezek egyik példája Göncz Kinga 2012 júniusi fellépése, amikor egy Soros Alapítvány által szervezett zártkörű találkozón kérte a résztvevő civil szervezeteket, hogy a magyar igazságügyi reform kapcsán lobbizzanak nemzetközi fórumokon és szervezzenek meghallgatásokat; a hírt Göncz Kinga sem akkor, sem később nem cáfolta.)

A hazai színtéren január elején tovább folytatódott a médiatörvénnyel szembeni hisztériakeltés, ami újabb nemzetközi híradásokra adott alkalmat. A Népszabadság és a Népszava január 3-i száma teljes címlapján tiltakozott: a Népszabadság 23 uniós nyelven közölte a mondatot, hogy „Magyarországon megszűnt a sajtószabadság“, azzal indokolva ezt, hogy a törvény szerintük a kormány autoriter törekvéseit szolgálja az ellenvélemények megzabolázására és megbüntetésére. A Népszava angol és magyar nyelven a sajtószabadság védelmét követelte, jelezve: bíznak abban, hogy Európa észreveszi az „antidemokratikus lépéseket“ és reagál

rá, még ha a magyarok többségét ez nem is zavarja. Az akcióhoz az MSZP is csatlakozott, sajtótájékoztatón ismételve, hogy megszűnt a sajtószabadság (amire aztán a következő hónapokban, években is többször „sor került”); Kormos Kata pártszóvivő pedig hangsúlyozta, hogy a kritikák nemcsak a médiatörvényre, hanem a magánnyugdíj-pénztárak államosítására és a különadókra is vonatkoznak – jól mutatva a szocialisták törekvését, hogy a külföldi cégeket érintő gazdasági intézkedéseket összekapcsolják a demokrácia állapotának kérdésével, ezzel is nemzetközi figyelmet és támogatást szerezve. Az MSZP figyelemfelkeltő performanszokat is szervezett: január 6-án Mesterházy Attila és más szocialista politikusok gyászszalagot kötöttek a Szabadság híd korlátjára, „Magyar sajtószabadság – élt 21 évet“ feliratú molinóval.

A hisztéria egy másik szélsőséges példája volt, amikor január közepén Charles Goerens luxemburgi liberális EP-képviselő azt indítványozta, hogy tiltakozásul helyezzék át Budapestről Brüsszelbe az EP és az afrikai–karibi–csendes-óceáni (ACP) térség közös parlamenti közgyűlését – miközben az ACP-közgyűlés olyan országokat tömörít, ahol a demokratikus alapelvek jóval súlyosabban sérülnek, mint amit Magyarország felrónak. A javaslatból végül nem lett semmi: a néppárti frakcióban többen bohózatnak minősítették, Bauer Edit felvidéki magyar képviselő szerint az eset is egy „értelmetlen és nem megalapozott liberális-baloldali összefogást“ mutatott

a magyar elnökséggel és az új tagállamokkal szemben, és az abszurditás miatt végül mérsékelt baloldali politikusok is a magyar kormány mellett érveltek az előkészítő ülésen.

Támadás két fronton

Január első napjaiban az európai szocialisták és liberálisok az Orbán–Barroso találkozó előtt tovább fokozták a kormányra és a Bizottságra nehezedő nyomást, az MSZP ösztönzésére pedig a német és osztrák szocialisták álltak a támadások élére. Január 6-án a szocialista EP-frakció kezdeményezte, hogy az EP polgári szabadságjogokkal foglalkozó bizottsága vizsgálatot indítson, Schulz pedig közleményében a szavazati jog felfüggesztésének lehetőségét is felvetette, egyben arra kérve Barroso bizottsági elnököt, hogy budapesti tárgyalásán lépjen fel határozottan. Ugyanezen a napon Jörg Leichtfried, az osztrák szociáldemokraták (SPÖ) EP-képviselő-csoportjának vezetője Bécsben azonnali fellépést sürgetett, javasolva, hogy a Bizottság a szerződésszegési eljárás helyett az Európai Bíróságtól kérjen „azonnali jogvédelmi intézkedést” – példaként a 2003-as tiroli gépjárműforgalmi tilalom elleni hasonló lépést említve, amit később Schulz is felidézett a januári plenáris vitában.

Szintén január 6-án Axel Schäfer vezetésével az MSZP meghívására német SPD-delegáció érkezett Magyarországra;

a közlemény szerint Mesterházy Attila ismertette a párt kifogásait, amelyeket a német delegáció hasonlóan ítélt meg, és Mesterházy jelezte: mindent megtesznek a törvény visszavonásáért. Ugyanezen a napon tehát Brüsszelben és Bécsben is azonos üzenet fogalmazódott meg a kormánnyal és a Bizottsággal szemben. Másnap az SPD vitát kezdeményezett a Bundestagban, Schäfer pedig felszólította Angela Merkel kancellárt, hogy a témát tűzze napirendre az uniós állam- és kormányfők, illetve a Néppárt körében is – a nyomásgyakorlás így az Európai Néppárt felé is kiterjedt. Mesterházy hasonló egyeztetést folytatott Stavros Lambrinidisszel, a görög szocialista EP-delegáció vezetőjével is, aki szintén ígéretet tett a Parlamentre és a Bizottságra gyakorolandó nyomásra, és ígéretéhez híven a január 17-i alapjogi szakbizottsági ülésen is felszólalt a törvény ellen. Alexander Lambsdorff német liberális képviselő január 6-án a Frankfurter Rundschau-ban úgy vélte, ha a kormány „megmakacsolja magát”, komolyan meg kell fontolni a 7. cikkely szerinti szankciókat, amelyek szerinte széles körű parlamenti egyetértésre találnának.

Amikor a szocialista frakció úgy érzékelte, hogy a Bizottság nyomása enyhül és a kérdés szakmai síkra terelődik, január 12-én ismét közleményben szólította fel a kormányt a törvény visszavonására, Schulz pedig – az elnökség sikerére hivatkozva – levélben fordult Orbán Viktorhoz.

Mindezekből jól látszik, hogy a szocialisták táborában is – a liberálisokhoz és zöldekhez hasonlóan – a német és osztrák politikusok voltak a legaktívabbak, akik nemcsak a magyar kormányt, hanem a kereszténydemokrata vezetésű német kormányt és a néppárti vezetésű Bizottságot is a legvehemensebben bírálták – ezzel is felértékelve a Magyarország mellett kiálló német jobboldali politikusok szerepét. Valószínűsíthető, hogy a háttérben a magyar szocialisták folyamatosan tájékoztatták és tanácsokkal látták el német és osztrák testvérpártjaikat, akik szinte versenyre keltek a törvény leghatározottabb bírálójának és a legsúlyosabb szankciók szorgalmazójának szerepéért – az Európai Parlamentben e törekvés két legfontosabb szereplője a német Martin Schulz és az osztrák Hannes Swoboda volt.

7.

A KETTŐS MÉRCE PRÓBÁJA: A KORMÁNY MEGTALÁLJA AZ ELSŐ BIZTOS VÉDVONALAT

„Nem Franciaország vagy Németország dolga ítélkezni
arról, megfelel-e egy nemzeti jogszabály az Európai Unió
szabályainak.”

(Orbán Viktor magyar miniszterelnök külföldi tudósítók
előtt, Budapest, 2011. január 6.)

A kormány a médiatörvény elfogadását követően példátlan nemzetközi nyomás alá került. Az ellenkommunikációban Szijjártó Péter miniszterelnökségi szóvivő, Martonyi János külügyminiszter, Győri Enikő európai ügyekért felelős államtitkár, Németh Zsolt parlamenti államtitkár, Navracsics Tibor miniszterelnök-helyettes, L. Simon László előterjesztő és Kovács Zoltán nemzetközi kommunikációért felelős államtitkár is részt vett, ez azonban leginkább csak tűzoltásra volt

elegendő. A kormány hangsúlyozta, hogy a kritikák konkrétumok nélküliek, eltúlzottak, a törvény felületes ismeretéből vagy politikai indíttatásból fakadnak, és rendelkezései más európai jogszabályokban is fellelhetők – több esetben tételesen is cáfolva az egyes vádakat, és elutasítva az európai értékek iránti elkötelezettségét, illetve az uniós elnökségre való alkalmasságát megkérdőjelező álláspontokat.

A kormány védekezését erősítette, hogy a törvény fordítása csak január 5-re, az elfogadást követő második hét végére készült el – addig a külföldi kritikusok valóban csak másodkézből tájékozódhattak –, és a bírálatok többsége ténylegesen nélkülözte a konkrétumokat. Később a részletes szakértői vélemények és az Európai Bizottság álláspontja is igazolta, hogy a kifogásolt elemek megtalálhatók voltak más tagállamok szabályozásában is. Ez a defenzív kommunikáció azonban a kívülről érkező nyomás, valamint a fordítás, a szakértői anyagok és a szükséges intézményi háttér hiánya miatt eleve nem lehetett sikeres, és elhúzódó kommunikációs vereség volt ítélve.

Január elejétől a kormányzati kommunikáció kezdett magára találni, s Orbán Viktor egyik nyilatkozata fordulópontnak bizonyult. A soros elnökségi program keretében Budapestre látogató külföldi újságírók előtt világossá tette: amennyiben egyes passzusok ellentétesek az uniós joggal, a kormány módosítja azokat – de csak ha más tagállamok

hasonló szabályait is módosítják, elutasítva minden diszkriminációt. Mint fogalmazott: „nem Franciaország vagy Németország dolga” megítélni, hogy egy nemzeti jogszabály megfelel-e az uniós előírásoknak. E határozott, ugyanakkor a diszkriminációmentesség elvére hivatkozva rugalmasságot is mutató kiállás komoly hatással járt: a francia és német kormány visszakozott, nyílt kormányzati szintű kritika a továbbiakban nem érte a magyar szabályozást, és több korábban kritikus hang is elbizonytalanodott. Ez a védvonal egyben fontos kapaszkodót adott a kabinet néppárti szövetségesei számára is. A nagyszámú külföldi újságírói jelenlét miatt a nyilatkozat komoly sajtóvisszhangot kapott, amit tovább erősített, hogy Orbán másnap José Manuel Barrosóval, az Európai Bizottság elnökével tartott közös budapesti sajtótájékoztatóján ugyanezt megismételte.

A helyzet kezelését segítette, hogy január elejére elkészült a törvény angol fordítása is – addig a nemzetközi közvélemény csak másodkézből, tudósításokból és politikai nyilatkozatokból tájékozódhatott –, majd a kormány ehhez angol és magyar nyelvű háttéranyagot is készített, amely sorra vette és cáfolta a médiaszabályozással kapcsolatos híreszteléseket és vádakát, kitérve a hasonló európai szabályozási példákra is.

8.

A SZÖVETSÉG FELÉBRED: A NÉPPÁRT ÉS A JOBBOLDALI SZÖVETSÉGESEK KIÁLLÁSA MAGYARORSZÁG MELLETT

„Ez a kísérlet arra irányul, hogy gátolja Orbán otthoni és európai munkáját, az országot pedig hiteltelenné tegye Európában”

(Werner Langen, a német néppárti delegáció [CDU/CSU] vezetője és Bernd Posselt, bajor keresztényszociális képviselő közleménye, 2011. január 5.)

A médiatörvény megtámadását követően a magyar kormány nem maradt egyedül: a kezdeti hallgatás után az Európai Néppárt és a néppárti erők sorra felsorakoztak mellette. A kormány szövetségesei kezdetben ugyanúgy nem rendelkeztek a törvény fordításával vagy megbízható forrással, ezért a baloldali letámadással szemben eleinte tanácstalanság uralkodott a néppárti oldalon – annak ellenére, hogy a

kormány elleni koalíció szinte kizárólag baloldali és liberális szereplőkből állt, s az ilyen rövid idő alatt megfogalmazott, szankciókat és az elnöki poszt megvonását is kilátásba helyező vélemények mögött nyilvánvalóan pártpolitikai érdekek húzódtak. A néppárti politikusok ugyanakkor tisztában voltak vele, hogy egy másodkézből ismert jogszabály védelmébe venni az európai nyilvánosság előtt komoly politikai kockázatot jelent, ezért kezdetben kevesen vállalták fel nyíltan a kiállást – köztük Manfred Grund, a CDU/CSU-frakció igazgatója, aki képtelenségnek nevezte, hogy a törvény kapcsán megkérdőjelezzék a magyar kormány európai elkötelezettségét vagy az elnökség jogosságát, s az ezzel ellenkező véleményeket felületes pártpolitikai állásfoglalásnak minősítette.

A fordulópontot Wilfried Martens, az Európai Néppárt elnökének december 30-i nyilatkozata jelentette, amelyben elismerését fejezte ki, amiért a kormány a sajtószabadság, a kiskorúak védelme és az emberi méltóság erősítése érdekében javított a korábbi szabályozáson, és hangsúlyozta: a vitának nem politikai indíttatású félreértelmezéseken, hanem a szöveg pontos ismeretén kell alapulnia. Martens bizakodását fejezte ki, hogy a törvény alkalmazása összhangban lesz az uniós szabályokkal és értékekkel, és kijelentette, hogy a magyar miniszterelnök az elnökség alatt számíthat a néppárt teljes támogatására. A nyilatkozat egyszerre utasította el a politikai indíttatású vádakát, hívta fel a figyelmet a törvény

eddig említetlen, kiskorúakat és emberi méltóságot védő elemeire, és nyújtott védőhálót a magyar kormánynak, egyben bátorítást a többi néppárti testvérpártnak is a szolidaritás kinyilvánítására.

Ezt követően a néppárti erők sorra felsorakoztak a kormány mellett. Január 5-én az EP legnépesebb, 42 fős nemzeti delegációja, a német CDU/CSU-csoport közleményben utasította vissza a szocialisták és kommunisták azon követelését, hogy Magyarországtól vonják meg a szavazati jogot. Werner Langen és Bernd Posselt szerint a médiatörvény ürügyén folytatott kampány „átlátszó és destruktív játék”, amely mögött valójában Orbán Viktor meggyőző választási győzelme miatti irigység és a kétharmados többség feletti bosszúság áll; emlékeztettek arra, hogy az előző szocialista kormány csődbe vitte az országot, s csak IMF-hitelből sikerült megőrizni fizetőképességét, ezért „mélységesen hazug” dolog, ha a korábbi kormánypárt hívei bírálják az államháztartást rendbe tevő Orbán-kormányt.

Január második hetében az Európai Parlamentben megindult parlamenti munka során a néppárti frakció január 12-i ülésén – érzékelhető feszültség közepette – egységesen politikai indíttatású baloldali támadásként értékelte a kormány elleni fellépést, és elkötelezte magát a magyar kormány támogatása mellett. Az ülést követően Joseph Daul frakcióelnök közleményében visszautasította a médiatörvény

ügyén megfogalmazott politikai vádakat, felszólította a többi EP-frakciót a manipulatív állásfoglalások abbahagyására, és megerősítette, hogy a néppárti frakció mindent megtesz a magyar elnökség sikeréért. Ettől kezdve nem volt kétséges: mind az Európai Néppárt elnöke, mind a frakció egyértelműen elutasította a baloldali vádakat és a kormány mellé állt – ez a támogatás a következő hetekben és hónapokban is folyamatosan megmutatkozott.

9.

TÜZVONALBAN: A FIDESZES EP-DELEGÁCIÓ AZ ELSŐ VÉDVONAL SZEREPÉBEN

„A jelenlegi média és politikai téboly a magyar médiatörvény körül azt bizonyítja, milyen könnyű felkapni egy történetet megfelelő bizonyíték és vizsgálat hiányában. Ez azt bizonyítja, hogy a média és a politikusok hatalmat gyakorolnak anélkül, hogy felelősséget vállalnának kijelentéseikért. És ezek a kijelentések aztán saját életüket élik tovább.”
(Schöpflin György véleménycikke, EUObserver, 2011. január 5.)

A 2010 december végén beinduló támadáshullám nemcsak a kormányt, hanem a fideszes európai parlamenti képviselőcsoportot is példátlan kihívás elé állította – Magyarország 2004-es uniós tagsága óta egyetlen tagállam sem tapasztalt

ehhez hasonló mértékű támadást. A küzdelem egyik legfontosabb színtere az Európai Parlament volt, ahol – szemben a zárt üléseken, inkább szakmai alapon döntő Tanáccsal és Bizottsággal – minden vita az európai nyilvánosság előtt, ideológiai alapon szerveződő frakciók között zajlott, s ahol a baloldali és liberális erők rendelkeztek a szükséges többséggel, szemben a néppárti többségű Tanáccsal – ez tette a Parlamentet a legalkalmasabb fórummá a kormány megtámadására.

A fideszes EP-képviselők alkották az első védvonalat: felvették a kesztyűt a vitákban, lobbiztak az üléseken kívül, őrizték a néppárti frakció támogatását, és háttéranyagokkal látták el a Parlament szereplőit. Ebben nagy segítséget jelentett, hogy a magyarországi, felvidéki és erdélyi képviselőkkel kiegészült teljes néppárti delegáció (14, illetve 19 fő) a parlamenti viszonyokhoz képest jelentős létszámú volt – minden bizottságban jelen tudott lenni, szlovák és román kvótán is szerzett felszólalási időt, és az öt nagy nemzeti delegáció (német, olasz, francia, lengyel, spanyol) után a hatodik legerősebb csoportot alkotta a néppárti frakcióban. Súlyát növelte, hogy EP-alelnöki, frakció-alelnöki, bizottsági alelnöki és koordinátori pozíciókkal szinte minden fontos döntéshozói fórumon – a néppárti frakcióvezetéstől a parlamenti elnökségig, az alapjogi szakbizottsági elnökségig – jelen volt, ami nemcsak információszerzés, hanem érdemi

befolyásolás szempontjából is kulcsfontosságú volt. A delegáció tagjai emellett korábbi munkájuk révén magas elismerésnek örvendtek: Szájer József a néppárti frakció jogalkotási alelnökeként rálátással bírt a teljes parlamenti munkára, Gál Kinga az alapjogi bizottság alelnökeként lobbizott a magyar ügyekben, Schöpflin György kiváló angol nyelvtudásával és BBC-tapasztalatával állta a sarat a nemzetközi sajtóval szemben, Gyürk András pedig delegációvezetőként koordinálta a teljes tevékenységet.

A december végi támadások a delegációt is felkészületlenül érték: tucatszám érkeztek a sajtómegkeresések, miközben kiderült, hogy az illetékes kormányzati szervek nem rendelkeztek használható idegen nyelvű háttéranyaggal a törvényről, s annak fordítása is csak január első hetére készült el – ez a hiányosság a magyar jogszabályok nemzetközi kommunikációját ezekben az években rendszeresen jellemezte. A delegáció ezért maga állított össze egy részletes, három nyelvű tájékoztató anyagot, amely január első hetében készült el, és minden néppárti képviselőhöz eljutott. Az anyag minden kifogásolt ponthoz nemzetközi példát rendelt: bemutatta, hogy a magyar médiahatósághoz hasonló jogkörű szabályozó működik Nagy-Britanniában (Ofcom), Olaszországban (Agcom) és Finnországban (Ficora), hogy közel egy tucat tagállamban – például Svédországban, Dániában, Hollandiában, Ausztriában – a kormány nevezi ki a médiatanács tagjait

(szemben a magyar Országgyűléssel), és hasonló összehasonlítást kínált az egységes médiaszabályozás, a médiabiztosi intézmény, a forrás- és adatvédelem, a szankciók mértéke és a közmédia-átalakítás kérdéseiben is. Ez a háttéranyag – a törvény elkészült fordításával együtt – nagyban segítette az álláspont megvédését és a néppárti frakció bizalmának megerősítését, mivel a nem magyar néppárti politikusok kezébe is olyan érveket adott, amelyekkel nyilvánosan is kiállhattak a magyar intézkedések mellett; az érvelés középpontjában az állt, hogy a törvény számos eleme megtalálható más európai szabályozásokban is.

A delegáció folyamatos kapcsolatot tartott az illetékes hazai kormányzati szervekkel és a néppárti frakció, illetve párt vezetésével, több magas szintű telefonos egyeztetésre is sor került. Január elejétől a kezdeti védekező pozíciót felváltotta egy offenzívabb kommunikáció, amely rendszeresen rámutatott a balliberális frakciók vádjainak megalapozatlanságára és a kettős mércére, mind a hazai, mind a nemzetközi sajtó felé. A januári tevékenységet meghatározta egy Brüsszelben tartott vacsora is, amelyen a delegáció tagjai és vezető kormányzati tisztviselők egyeztettek a támadások kivédésének stratégiájáról.

10.

A MEGHALLGATÁS CSAPDÁJA: A LIBERÁLIS FÓRUM ÉS A SZELEKTÍV MÉRCE

„Mi a célja az önök ajándékának, a Tanács brüsszeli épületében található szőnyegnek, amely az 1848-as határokkal ábrázolja Magyarországot? Milyen politikai üzenete van ennek európai szinten?” (Martin Schulz kérdése Orbán Viktorhoz a magyar soros elnökségről rendezett vitában, Strasbourg, 2011. január 19.)

A december végi és január eleji nyilatkozatháborút követően az első konkrét EP-esemény a liberálisok január 11-i meghallgatása volt, amelyre – a médiatörvényben általuk is számon kért „kiegyensúlyozottság” elvére tekintet nélkül – kizárólag liberális politikusokat és előadókat hívtak meg. A kormányt képviselő Martonyi János külügyminisztert a liberális frakció ismételt kérés ellenére sem engedte előadóként, csak hozzászólóként szerepeltetni volna – ezt a magyar fél nem

fogadta el. Az Antall József szárnyban (V épület), zsúfolt, több száz fős, sok újságíróat vonzó hallgatóság előtt lezajlott ülést egyoldalúság jellemezte, s a magyar viszonyokról szélsőségesen negatív képet festett.

Az Európai Bizottság részéről Neelie Kroes holland liberális médiabiztos jelezte, hogy a Bizottság gyors és alapos elemzést végez majd, aggályos pontként az eredetország-eltől való eltérést, a kiegyensúlyozott tájékoztatás követelményét és a blogok regisztrációs kötelezettségét említve – ugyanakkor kifejezte bizalmát, hogy Magyarország az uniós értékekkel és jogszabályokkal összhangban alkalmazza majd a törvényt, tartva magát tisztviselőként az objektivitáshoz, még ha pártja és a média nyomást is gyakorolt rá. Konrád György videóüzenetében a magyar viszonyokat „demokratúrának” nevezte, amely könnyen valódi diktatúrába fordulhat, s populizmusról, nacionalizmusról és etatizmusról beszélt, remélve az uniós fellépést. Haraszi Miklós, az EBESZ egykori sajtószabadság-főképviselője öncenzúra-törvénynek nevezte a jogszabályt, a Médiahatóságot a poszt-szovjet térség viszonyaihoz, az internetes regisztrációs kötelezettséget pedig Lukasenko Fehéroroszországhoz hasonlította. Majtényi László, egykori adatvédelmi ombudsman és ORTT-elnök a jogalkotási folyamatot, a felügyeleti rendszert és a fogalmak tág meghatározását kifogásolta.

A vitában Schöpflin György fideszes EP-képviselő védte

a törvényt, hangsúlyozva, hogy egy nem választott újságíró egyedül nem dönthet a közérdekről, s az igazmondás bizonyos mértékű szabályozást igényel; nevetségesnek nevezte a „putyinizálódás“ vádját, és Európa kettős mércéjét kritizálta, amely az új demokráciákkal – jelenleg épp Magyarországgal – szemben szigorúbb, mint a régi tagállamokkal. Szerinte a tavaly vereséget szenvedett hazai baloldal ezzel próbálja hiteleníteni a kormányt. Guy Verhofstadt frakcióvezető a médiaszabadságot európai alapértéknek nevezte és a Bizottság fellépését sürgette, míg az ülést vezető Renate Weber visszautasította a kettős mérce vádját.

A meghallgatás előtt a Fidesz EP-delegációja közleményben súlyos aggályát fejezte ki a rendezvény pártatlanságával kapcsolatban, „konceptiós tárgyalásnak“ nevezve azt, amely a véleménynyilvánítás szabadságát sérti; rámutattak, hogy a magyar kormány részvételi kérését elutasították, s a magyar oldalt kizárólag az Országgyűlésből kiesett SZDSZ egykori politikusai képviselheték, lehetetlenné téve a kiegyensúlyozott vitát – ahogy a fent idézett záró mondat is összegezte. Göncz Kinga és a magyar szocialisták ezzel szemben objektívnek és korrektnek találták a meghallgatást; Göncz már ekkor jelezte, hogy a Bizottságtól nemcsak jogi, hanem „európai uniós értékek“ szerinti vizsgálatot is vár – egy olyan mércét, amelynek egy jobboldali kormány a balliberális megítélés szerint aligha felelhetne meg.

Szőnyegbombázás

A hagyomány szerint a soros elnökséget ellátó ország feldíszíti a Tanács Justus Lipsius épületét; ennek keretében a magyar elnökség egy 202 négyzetméteres, Pápai Livia textilművész által készített, közel három tonnás kultúrtörténeti szőnyeget terített le az épület halljában, amely Magyarország történetét negyven képen mutatta be a római kortól napjainkig – Szent Istvántól és Mátyástól Lisztig és Vasarelyig, a Kempelen-sakkgéptől a golyóstollig, a Mátyás-templomtól a Lánchídig –, középpontjában egy 1848-as Európa-térképpel.

A botrányt az EUobserver cikke robbantotta ki, amelyben Ulrike Lunacek zöld EP-képviselő kijelentette, hogy a térkép Orbán Viktor törekvését tükrözi, hogy „felülkerekedjen a trianoni békén“, s hogy ennek részeként adott állampolgárságot a szomszédos országokban élő magyaroknak; szerinte a szőnyeg „múltba-révedő“, „nacionalista“ szemléletet tükröz, amely „a magyarok történelmi fontosságát igyekszik hangsúlyozni“. A térkép több szlovák és román politikusból is éles reakciót váltott ki, s a botrányról több nemzetközi lap is beszámolt. A magyar diplomácia határozottan visszautasította, hogy bármilyen nosztalgikus vagy sovinszta szándék állt volna a dekoráció mögött; míg egyes kommentátorok súlyos hibának minősítették a választást, mások védelmükbe

vették azzal, hogy Magyarország 1848-ban példát mutatott Európának, s méltán büszke lehet arra a korszakra. Az európai baloldal az esetet ismét felhasználta, hogy a kormányt nacionalistának állítsa be, s a kettős állampolgárságról szóló törvényre is hivatkozva a határok „újéből kitolásának” szándékát vetítette rá.

A szőnyeg körüli vita azért is jelentős, mert a kormány hivatalba lépése után elfogadott kettős állampolgársági törvény óta ez volt a második olyan eset, amely nyomán európai szinten is megjelentek a kormányt nacionalistának, revizionistának vagy irredentának beállító hangok – a témáról a Financial Times, a Le Figaro, a Die Presse és a holland Het Financieele Dagblad is negatív hangvételű cikket közölt. A magyar elnökségi program ismertetésekor tartott EP-vitában nemcsak szlovák és román képviselők, hanem maga Martin Schulz is fontos elemként emelte be felszólalásába a szőnyeg ügyét.

Erőpróba

Bár komoly várakozás előzte meg, a baloldali frakciók számára vereséggel végződött az EP alapjogi (LIBE) és kulturális bizottságának január 17-i összevont ülése, amelyen meghallgatták Neelie Kroes médiaügyi biztost és Navracsics Tibor miniszterelnök-helyettest. A meghallgatás kiemelt

jelentőségét az adta, hogy itt fejtette ki első ízben hivatalos álláspontját a Bizottság (szemben az egy héttel korábbi liberális frakciórendezvénnel), hogy a magyar kormány – a hónap eleje óta tartó támadássorozat után – először kapott lehetőséget nyílt vitában kifejeíteni álláspontját ilyen magas, miniszterelnök-helyettesi szinten, és hogy az esemény a két nappal későbbi, Orbán Viktor részvételével zajló elnökségi vita előfutáraként is szolgált.

Értetlenséget keltett, hogy az ülés – a korábbi ígéretekkel és az EP sajtószolgálatának írásos megerősítésével ellentétben – végül nem volt interneten követhető, jöllehet a Parlament szinte minden szakbizottsági ülését közvetíteni szokta, s a nagyobb érdeklődésre számot tartó témák rendszerint elsőbbséget élveznek. A lépés miatt számos érdeklődő és újságíró (köztük az MTI) nem utazott Strasbourgba, így csak közvetett információkhoz jutottak – ami tovább mélyítette a korábbi hisztérikus tudósítások és a kormány cáfolatai közti szakadékot, és találgatásra adott okot a mögöttes szándékról. Szájer József néppárti frakcióvezető-helyettes emiatt levélben kért magyarázatot az EP médiaügyi igazgatójától, emlékeztetve, hogy az előző héten a liberálisok által rendezett meghallgatás közvetítése még biztosított volt.

Kroes előadásában – korábbi általános megnyilatkozása-ihoz képest most először – konkrét, jogszabályi hivatkozással alátámasztott aggályokat sorolt fel: az eredetország-elv

kérdését, a kiegyensúlyozott tájékoztatás követelményét a lekérhető szolgáltatásoknál, és a médiaregisztráció túl széles körű alkalmazhatóságát, jelezve a médiahatóság függetlenségének további vizsgálatát is – ugyanakkor emlékeztetett rá, hogy uniós biztосként csak az uniós jog (az audiovizuális irányelv) szempontjából vizsgálhatja a törvényt. Ez a hűvös, technikai jellegű állásfoglalás élesen szemben állt a baloldali korábbi hisztérikus kijelentéseivel, és csalódást keltett az EP baloldali és liberális képviselői körében. Navracsics Tibor részletesen bemutatta a törvény hátterét, cáfolt több téves állítást – így hogy a kiegyensúlyozott tájékoztatás követelménye csak a legbefolyásosabb médiumokra vonatkozik szankció nélkül, hogy az oknyomozó újságírás védelme továbbra is fennáll, és hogy a Médiatanács döntései bíróság előtt megtámadhatók –, valamint megerősítette a kormány nyitottságát a törvény esetleges módosítására.

A vitában felszólaló szocialista, liberális és zöld képviselők (Claude Moraes, Stavros Lambrinidis, Judith Sargentini, Rui Tavares, Sophia in't Veld) érdemi konkrétum nélkül, inkább általános alapjogi és sajtószabadsági érveléssel álltak elő, s a korábbi vehemens frakcióvezetői nyilatkozatokkal szemben nem szólították fel a kormányt a törvény visszavonására, sem nem fenyegettek szankciókkal – a vita inkább konstruktívnak, mint támadónak bizonyult. A legélesebb kritika Göncz Kingától érkezett, aki a médiatörvényhez nem kapcsolódó

ügyeket (válságadók, nyugdíjreform) is bevonva a kormány autoriter törekvéseiről beszélt, és a törvény visszavonását, illetve az elnökség kudarcát vetítette előre. A néppárti képviselők – Manfred Weber, Doris Pack, Gál Kinga – egyöntetűen a kormány mellé álltak: Weber a kiegyensúlyozottsági követelmény uniós párhuzamaira (például Észak-Rajna-Vesztfália-ra) hivatkozott, Pack az elhamarkodott ítéletek mellőzésére és a vita pártpolitikai motivációjára hívta fel a figyelmet, Gál Kinga pedig kettős mércével vádolta a kritikusokat, és a fent idézett 2006-os hasonlattal élt. Gál később az MTI-nek úgy értékelte, hogy a felszólalásokat a feltételes mód jellemezte, s bár az ülés összehívását politikai hisztériakeltésnek tartotta, fontosnak látta, hogy Navracsics paragrafusról paragrafusra válaszolhatott a tévképzetekre; Simon Busuttil máltai képviselő szerint a végleges politikai állásfoglalás előtt meg kell várni a Bizottság elemzését.

A vita egyértelműen megmutatta, hogy a törvényt kritizáló képviselők jelentős része nem ismerte pontosan sem a jogszabályt, sem a hazai viszonyokat, és nem vállalt nyílt vitát a magabiztos Navracsiccsal szemben. Az ülés egyben eloszlatta azt a baloldali várakozást is, hogy a Bizottság a törvényt egészében elutasítja majd – Kroes felvetései technikai jellegűek voltak, s a liberális biztos visszafogott hangneme jól mutatta, mekkora a szakadék a politikai vádak és a jogi valóság között (ezt tükrözte két nappal később a plenáris

ülésen felszólaló, a bizottsági ülésen is részt vevő képviselők, például a spanyol szocialista Aguilar bizonytalanabb hangvétele is, bár ez a baloldal alapvetően támadó testtartását nem változtatta meg). A politikai nyomásgyakorlás fenntartása mellett innentől két irányzat rajzolódott ki a baloldali-liberális térben: a szocialisták inkább kivárós, józanabb vonala a 7. cikkely kérdésében, illetve a liberálisok egy része és a zöldek radikálisabb, azonnali fellépést sürgető álláspontja – ezek súlya a későbbiekben a politikai helyzettől függően váltakozott. Fontos előzménye volt ugyanakkor a későbbi vitáknak, hogy Kroes jelezte: az alapjogok érvényesülését csak az írott uniós jog alapján vizsgálhatja – ez az érvelés vált később a balliberális oldal visszatérő eszközévé annak alátámasztására, hogy a jogi megfelelés önmagában nem garantálja a sajtószabadságot, jóllehet ezt a mércét jogállamban nem a politikai vélemény, hanem a bírói fórumok gyakorlata adja, amelyek döntéseit a magyar kormány mindvégig tiszteletben tartotta.

A meghallgatás egyúttal cáfolta azokat a szocialista vádak is, amelyek szerint a néppárti frakció nem áll ki egyértelműen a Fidesz mellett: Weber, Pack és Busuttil nemcsak védelmükbe vették a kormányt, hanem kifejezetten bírálták a szocialista, liberális és zöld képviselőtársaik kettős mércéjét. A két nappal Orbán Viktor plenáris bemutatkozása előtti előcsatát tehát egyértelműen a néppárti frakció és a magyar kormány nyerte meg.

A NAGY PÁRBAJ: ORBÁN VIKTOR AZ ELNÖKSÉGI VITA ÖSSZTÜZÉBEN

„Európa a második világháborút követően a gyűlölet és romhalmaz tetején is képes volt létrehozni az európai népek együttműködését, 1989 és 90-ben képes volt Európa újraegyesítésére, ezért minden okom megvan azt föltételezni, hogy a most előttünk álló hasonló történelmi kihívásra is választ tud adni. [...] A magyar elnökségnek meggyőződése, hogy közösséget csak közös célok és közös értékek kapcsolhatnak össze.”

(Orbán Viktor, részlet a magyar soros elnökség
bemutakozó beszédéből, Európai Parlament,
Strasbourg, 2011. január 19.)

„Ma, Orbán miniszterelnök úr, ön jó úton halad afelé,
hogy egy európai Chavez legyen önből, egy nemzeti
populista, aki nem egészen érti a demokrácia lényegét és
struktúráját!”

(Daniel Cohn-Bendit, a zöldek frakciójának társelnöke,
Európai Parlament, Strasbourg, 2011. január 19.)

Hosszas várakozás után 2011. január 19-én került sor a magyar soros elnökségi program vitájára az EP plenáris ülésén. Az előzményekből világos volt, hogy a vita valójában nem az elnökségi programról, hanem a médiatörvényről és a magyar jogállamiság megítéléséről fog szólni – s hogy heves, érzelmdús, ugyanakkor konkrétumokban szegény lesz. Reinhard Olt a Frankfurter Allgemeine Zeitungban aznap megjelent, „Előre elítélés” című cikkében rámutatott: a törvényt jórészt nem ismerő bírálók reakcióinak gyorsasága és egyöntetűsége önmagában is arra utal, hogy nem elsősorban maga a jogszabály a tét – ez a megállapítás a vita során be is igazolódott.

A vitát megelőzően az is kérdés volt, hogy a baloldali frakciók kezdeményeznek-e formális állásfoglalást a médiatörvényről. A liberálisok, a zöldek és a kommunisták támogatták volna ezt, a szocialisták azonban – korábbi vehemens kommunikációjukhoz képest meglepő módon – visszakoztak, arra hivatkozva, hogy a Néppárt összezárt Orbán mögött (lásd Swoboda nyilatkozatát). Ez az érvelés azért is furcsa volt, mert a szocialisták önmaguk sem mutattak korábban önmérsékletet, s mert a baloldali frakciók a Néppárt támogatása nélkül is rendelkeztek volna a szükséges többséggel egy elmarasztaló határozathoz – ezt több újságíró is figyelemre méltó fordulatként értékelte.

A sötét oldal fortélyai

A vita az európai zöldek performanszával kezdődött: Orbán Viktor beszédének megkezdésekor letapasztott szájjal felállva magyar nyomtatott sajtótermékek üres címlapjairól készült plakátokat mutattak fel, rajtuk csak a lap nevével és a „censored” – „cenzúrázva” – felirattal. Az akció fényét különösen megtörte, hogy a felmutatott lapok között több jobboldali orgánium (Magyar Nemzet, Magyar Hírlap, Heti Válasz, Demokrata) is szerepelt, valamint azok a baloldali sajtótermékek is, amelyek éppen naponta illették autoriter és diktatórikus jelzőkkel a kormányt.

Beszéd a Szenátus előtt

A vita elején Orbán Viktor, mint a soros elnökséget betöltő Magyarország miniszterelnöke kapott szót. Több mint húszperces, világos, határozott és Európa-párti beszédében mutatta be az elnökségi programot, kiemelve, hogy húsz évvel a kommunizmus bukása után történelmi elégtétel Magyarország számára a soros elnökség vezetése, s hivatkozott 1956 szellemiségére és a forradalom szerepére Európa újraegyesülésében. A magyar elnökség jelszavával, a „Strong Europe” – Erős Európa – gondolattal összhangban hitet tett az integráció mélyítése, az európai gazdaság megerősítése

mellett, konkrét célként említve az államadósság csökkentését, a foglalkoztatás növelését, a belső piac kiszélesítését és a kkv-k támogatását, valamint az energiabiztonság erősítését, egy uniós romastratégia megalkotását, Horvátország csatlakozását és a schengeni övezet bővítését. Ezzel világossá tette: az elnökség az EU előtt álló kérdések széles körében kívánt előrelépést elérni – egyértelmű jele annak az elkötelezettségnek, amelyet a következő évek vitáiban az európai baloldal rendre számon kért a kormányon.

A húszperces beszédből mindössze két percet szentelt a médiatörvénynek: kérte a plénumot, hogy az elnökség hat hónapja alatt ne mossák össze a belpolitikai kérdéseket az elnökségi munkával, reményét fejezte ki, hogy a vita visszatérhet a józan diskurzus talajára, és megismételte: amennyiben a Bizottság vizsgálata szükségessé teszi, sor kerül a törvény módosítására. Beszéde összességében integrációpárti, konszenzuskereső hangot ütött meg – nem reagált a személyét és az országot ért túlzó vádakra, nem szólt vissza a korábbi hetek szélsőséges nyilatkozataira, s ez a magabiztos, ugyanakkor nyitott hangvétel több tervezett kritikus felszólalást is tompított, tiszteletet és visszafogottságot váltva ki több baloldali politikusból is – anélkül azonban, hogy feloldhatta volna a korábban kialakult pártpolitikai törésvonalakat, vagy megakadályozhatta volna az egyes balliberális politikusok pártpolitikai vagy hazai közönségnek szánt akcióit.

Orbán után José Manuel Barroso bizottsági elnök szólalt fel, üdvözölve a kormányfő európai elkötelezettségét és biztosítva támogatásáról az elnökségi munkát. A médiatörvény kapcsán megerősítette, hogy annak vizsgálata diszkriminációmentesen zajlik majd – összhangban Orbán korábbi nyilatkozatával –, és kifejezte bizalmát a kormányfő iránt, anélkül azonban, hogy a törvényt elítélte volna, vagy szót emelt volna a törvényre érkezett szélsőséges reakciók ellen.

A frakcióvezetői felszólalások ezután két irányban ágaztak szét: egy részük az elnökségi programra reagált – támogatva például a gazdasági, energiabiztonsági, bővítési és schengeni célkitűzéseket –, másik részük a médiatörvényre koncentrált, ahol a ház pártpolitikai alapon kettészakadt: a szocialista, liberális, zöld és kommunista képviselők különböző hevességgel támadták a kormányt, míg a jobboldal védelmébe vette azt. A néppárti Joseph Daul után a német szocialista Martin Schulz szólalt fel, beszédében a médiatörvényt, a kétharmados többség kérdését és az elnökségi szőnyeg ügyét is érintve, világos vonalvezetés nélkül csapongva – ami jól mutatta, hogy célja elsősorban a kormány megbélyegzése volt, nem pedig az elnökségi program érdemi értékelése.

Félelem bizonyíték nélkül

Schulz a médiatörvény kapcsán a kiegyensúlyozott

tájékoztató követelményét és a Médiatanács összetételét kifogásolta, elfogadhatatlannak nevezve a jogállamiság szempontjából. Az elnökségi célkitűzésekre alig tért ki, konkrétumokról szinte nem beszélt, a témát inkább arra használta, hogy Orbán Viktort Nicolas Sarkozy beszédéhez hasonlítsa, és megkérdőjelezze szavahihetőségét.

A többség, ami nyugtalanít

A kétharmados többséggel járó felelősségről szólva Schulz áttért az Európai Tanács épületében kiállított, 1848-as Európát – s ezzel a régi magyar határokat – ábrázoló szőnyeg kérdésére, XIX. századi mentalitással vádolva Orbán Viktort, majd Nietzsche-t idézve visszatért a kétharmados többség témájához. E rész felért egy önvallomással: jól mutatta, mennyire frusztrálja a szocialistákat a kormány parlamenti többsége.

A térkép átka

A szőnyeg felvetése a magyar elnökségi program és média-törvény vitájában valójában partikuláris kérdés volt – Schulz vélhetően azért hozta szóba, hogy felhívja rá a sajtó és a közvélemény figyelmét (a vitában egyébként szinte kizárólag szlovák és román politikusok foglalkoztak vele). Célja nyil-

vánvalóan az volt, hogy alátámassza a kormányt régmúltba révedőnek, jobboldali-revizionista szellemiségűnek beállító vádakat, s ezzel együtt a médiatörvényt és a kétharmados többséget egy állítólagos nacionalista-autoriter veszély bizonyítékaként tüntesse fel. Jellemző, hogy hétperces beszédében Schulz kizárólag a szőnyeg ügyében intézett kérdést Orbán Viktorhoz.

Almát a narancssal

Felszólalása végén Schulz a Bizottság tétlenségét bírálta a médiatörvény kapcsán, példaként egy korábbi esetet említve, amikor a testület egy osztrák tartomány tehergépkocsi-tilalma miatt azonnal intézkedett – egy technikai közlekedési szabályt állítva párhuzamba a több mint 170 oldalas média-törvénnyel. Az ehhez hasonló, tudatosan túlfeszített párhuzamok a következő évek vitáit is jellemezték, s emiatt a szocialistákat több alkalommal joggal érte a képmutatás vádja.

Bátorság távolról

Schulz ugyanakkor nem ismételte meg korábbi, szankciókat és a 7. cikkely alkalmazását sem kizáró nyilatkozatait, végül csupán a törvény visszavonását javasolta. Jellemző mintázat volt a korszakban, hogy míg a baloldali és liberális

politikusok a sajtónyilatkozatokban harciasan támadták a kormányt, nyílt vitában – amikor a másik fél is jelen volt és ismerte az ügy részleteit – hirtelen visszafogottabbá váltak: sem Schulz, sem a korábban élesen fogalmazó Verhofstadt vagy Cohn-Bendit nem hozta szóba a plenáris ülésen a szankciók vagy a 7. cikkely kérdését. A frakcióvezetők tisztában voltak vele, hogy a Parlament többsége nem támogatna szankciókat Magyarországgal szemben, ezért logikus lépés volt hallgatni erről – ezt a fordulatot több lap is visszakoza-
ként értékelte. A Münchner Merkur 2011. január 19-i cikke szerint például Schulz, aki korábban élesen bírálta a törvényt és levélben kérte annak visszavonását, most inkább az uniós vizsgálat „jogi érveire” akart várni, mondván: „az alaposág ebben az esetben fontosabb, mint a gyorsaság” – szöges ellentétben korábbi, a törvényt azonnal elítélő és különféle szankciókról értekező nyilatkozataival.

Kétes szövetségesek

Schulz beszédéhez kapcsolódóan érdemes megemlíteni későbbi utódja, Hannes Swoboda osztrák szocialista frakcióvezető-helyettes vélhetően szintén tudatos akcióját, amellyel a kormány és a szélsőjobb közötti összefonódást igyekezett sugallni. Morvai Krisztina jobbkios képviselő felszólalásában a bankokat és a „globális nagytőkét”, illetve az azt védő Uniót

támadta, a médiatörvényről nem beszélt – Swoboda azonban ehhez kapcsolódóan kékkártyás kérdést intézett hozzá.

Kék kártya

A helyzet önmagában is meglepő volt: Schulz elsőszámú helyettese, Swoboda egy frakció nélküli, csekély parlamenti súlyú képviselőt, Morvai Krisztinát támadta meg – még hozzá a vita legelején, elpazarolva ezzel a kékkártyás lehetőségét egy súlyosabb, néppárti célpont helyett. Swoboda kijelentette, nem lepi meg, hogy a magyar szélsőjobb támogatja a kormányt, majd megkérdezte Morvaitól, tudja-e, hogy a médiatörvényt nemcsak baloldaliak, hanem például Konrád György is bírálja. A cél nyilvánvaló volt: összerosni a kormányt a szélsőjobboddallal – jóllehet Morvai felszólalásában a bankokat és a „globális nagytőkét” támadta, a médiatörvényről szót sem ejtett, s a kormányt sem védte. Mivel a felszólalók listája órákkal korábban nyilvános volt, Swoboda előre tudta, hogy Morvai fog beszélni a Jobbik nevében – a forgatókönyv tehát készen állt, csak éppen Morvai témaválasztása nem igazolta azt, Swoboda pedig ekkor már nem tudott váltani.

Az európai baloldal a következő években rendszeresen élt hasonló eszközökkel – történelmi jelképek (az 1848-as határok, a Szent Korona) vagy éppen egymástól független nyilatkozatok összerosásával –, hogy alátámassza azt a

vádat, miszerint a kormány kétharmados többsége a szélsőjobboldallal működik együtt. A cél a nemzetközi közvélemény ellenszenvének fokozása, a kormány megbélyegzése és elszigetelése volt; Schulz és Swoboda fellépése ennek egyik demonstratív példája.

Márai a vádlottak padján

Guy Verhofstadt, a liberálisok frakcióvezetője a korábbi liberális megnyilatkozásokhoz képest visszafogottan szólt fel, szankciókról vagy bizottsági fellépésről nem beszélt, csupán a médiapluralizmus fontosságát hangsúlyozta és a törvény mielőbbi módosítását remélte, megjegyezve, hogy Márai Sándor művei a közérdekű tájékoztatás követelménye miatt nem születhettek volna meg a mai Magyarországon.

A vita showját egyértelműen Daniel Cohn-Bendit, a zöldek társelnöke vitte el, aki vehemens, csapongó felszólalásában kijelentette: Orbán Viktor jó úton halad afelé, hogy „európai Chavez” váljék belőle. Az elnökség szavahihetőségét firtatva – különösen a diktatúrákkal szemben – felrótta a miniszterelnöknek, hogy nem szólt az észak-afrikai demokratikus átalakulásokról, és többször szembeállította Orbán jelenlegi politikáját a rendszerváltás idején betöltött szerepével.

Álruhás lázadó

A konzervatív (ECR) frakció nevében Bokros Lajos, egykori szocialista pénzügyminiszter, ekkor már a Dávid Ibolya vezette MDF képviselője szólalt fel vezérszónokként, s nem fogta vissza magát: a kormány egyes intézkedéseit diszkriminatívnak és demokráciaellenesnek nevezte, venezuelai és bolíviai viszonyokhoz hasonlítva azokat. Felszólalása jó példa arra, hogyan kelthetett félrevezető benyomást egy-egy politikus pártbeli hovatarozása: kívülről úgy tűnhetett, mintha az EP konzervatív frakciója támadná élesen a kormányt, holott ezt egy korábbi, csalódott szocialista politikus tette – miközben a frakció más tagjai határozottan a kormány mellett álltak ki. Hasonló félreértést keltett a balliberális sajtóban a portugál Rui Tavares esete is, akit egyszerűen „zöld” vagy „baloldali” politikusként mutattak be, jóllehet pályafutását a kommunista frakcióban kezdte, majd onnan igazolt a zöldekhez – jól mutatva, hogy pusztán a frakciótagság ismerete nem elég egy-egy nyilatkozat mögötti valós politikai pozíció megértéséhez.

A Szövetség sorsfala

A néppárti frakció súlyos politikusai – Joseph Daul frakcióvezető, a német Werner Langen, az olasz Mario Mauro,

a francia Jean-Pierre Audy delegációvezető – határozottan a kormány mellé álltak, akárcsak a felszólaló spanyol, lengyel, osztrák, portugál és holland néppárti képviselők. Daul emlékeztetett, hogy a Fidesz és Orbán Viktor széles felhatalmazást kapott az ország átalakítására, s bizalmát fejezte ki a kormányfő iránt; Langen képmutatónak és túrhetetlennek nevezte a Magyarország elleni kampányt; Ernst Strasser osztrák delegációvezető a támadást a 2000-es, Ausztria elleni igazságtalan uniós eljáráshoz hasonlította; a lengyel konzervatívok (PiS) pedig – Bokros frakciótársai – szintén a kormány mellett érveltek, tisztességtelen, politikai indíttatású támadásnak minősítve az ország ellen irányuló kritikákat.

Mérce két súllyal

Több néppárti felszólaló rámutatott, hogy a törvény kritikusai gyakran nincsenek tisztában a valósággal és kettős mércét alkalmaznak. Werner Langen, a német kereszténydemokraták vezetője Martin Schulzot képmutatással vádolta, emlékeztetve, hogy Észak-Rajna-Vesztfáliában a szocialista-zöld tartományi kormány a magyarhoz hasonló törvényt fogadott el – kiegyensúlyozottsági követelménnyel, kormányzati utasítási joggal a médiahatóság felett, és félmillió eurós bírságolási jogkörrel. Rebecca Harms kékkártyás felszólalással támadta meg emiatt, Langen azonban válaszában

megismételte és pontosította állítását. Hasonló csörte zajlott Juan Fernando López Aguilar spanyol szocialista és Alejo Vidal-Quadras spanyol néppárti EP-alelnök között is: Aguilar konkrétumok nélkül szólította fel a kormányt a lisszaboni értékek betartására, Vidal-Quadras pedig a spanyol kormány saját médiatanács-terveire hivatkozva kettős mércével vádolta meg – amit Aguilar elhárított.

A néppárti frakció határozott kiállása egyértelművé tette, hogy Európa legnagyobb pártcsaládja a kormány mögött áll, cáfolva azt az állítást, hogy a néppárt kihátrált volna Orbán mögül. A Fidesz delegációjából Kósa Ádám boszorkányüldözésnek nevezte a vádakat, Járóka Livia az uniós romastratégiát méltatta – jelezve, hogy míg a baloldal kirekesztőnek minősítette a Fideszt, a párt adta az EP egyetlen siket és roma származású képviselőjét a 2009–2014-es ciklusban, miközben a balliberális pártok egyik ciklusban sem delegáltak roma képviselőt. Tőkés László szintén védelmébe vette a törvényt.

A szokásos védőbeszéd

Tabajdi Csaba antidemokratikusnak és gazdasági populizmussal vádolta a kormányt, de a sajtószabadság megszűnését – korábbi állításaival ellentétben – ezúttal nem állította. Alexander Graf Lambsdorff szintén élesen bírált, de a korábbi napok szankciós követeléseivel szemben most

csak a törvény visszavonását kérte. Jörg Leichtfried osztrák szociáldemokrata totalitarizmusról beszélt, Victor Boştinaru román szocialista pedig a Horthy-, Kádár-, Antonescu- és Ceauşescu-rendszerekhez hasonlította a törvényt.

Az elnökségi szőnyeg ügyét helyezte beszéde középpontjába Jaroslav Paška, a szélsőséges szlovák Jan Slota-párt képviselője, valamint Monika Flašíková Beňová szlovák szocialista is; a szlovén liberális Ivo Vajgl arra kérte Orbánt, tekintse Trianont lezárt múltnak. Több felszólaló a kettős állampolgárságot és a különadókat is bírálta.

A kormányfő visszavág

Orbán Viktor viszontválaszában tárgyi tévedéseket rótt fel a felszólalóknak, és megerősítette, hogy a magyarországi sajtószabadság ténykérdés, megjegyezve: „Cohn-Bendit tüzes szónoklatai ártatlan babahangok ahhoz képest, amit a magyar újságok írnak.“ Kérte a plénumot, hogy térjenek vissza a józan ész talajára, és bízott benne, hogy a Bizottság tárgyilagos marad. Szélesebb kontextusba helyezve a vitát, emlékeztetett: „Magyarországon az elmúlt években a titkoszolgálatokat politikai eszközökre használták föl, ami miatt most bírósági eljárások folynak. [...] Magyarországon ma a jogállam megerősítése folyik. [...] Sajnos arra a következtetésre kell jutnom a médiatörvényről szóló vitát hallgatva,

hogy igazából önök számára nem a médiatörvény jelent problémát, hanem az a körülmény, hogy Magyarországon a magyar nép egy Európában példátlan összefogást hozott létre és kétharmados többséget adott egy politikai erőnek.”

Lambsdorffnak külön is válaszolt: „Az önök médiatörvénye egy jottányit sem demokratikusabb, mint az új magyar médiatörvény, és ha ön ezt kétségbe vonja, akkor kérem, tárgyszerű vitában tegye ezt meg. És nem fogadom el sem a németektől, sem senkitől, hogy csak azért, mert mi diktatúrában éltünk 40 éven keresztül, most bárki megkérdőjelezze a magyar nép demokratikus elköteleződését.” Kijelentette, hogy a szélsőséges vádak sértőek a nemzet számára, s ezekkel szemben mindig meg fogja védeni hazáját – szavait több alkalommal is hosszas taps szakította félbe. Válasza második felében megerősítette elkötelezettségét az elnökségi program sikeres végigvitele mellett: „Nekem az a célom, hogy a legnehezebbnek ígérkező európai uniós félévből az Európai Unió egyik legsikeresebb félévé legyen.”

A vita utáni sajtótájékoztatóján Orbán Viktor a támadások okaként a hazai baloldal elsőpró választási vereségét jelölte meg, amelyben a külföldi baloldal is veszélyes precedenst lát; jelezte, hogy a kétharmados felhatalmazás miatt az elnökség egész időtartama alatt kiemelt figyelemre számít, és leszögezte: soha nem fogja szó nélkül tűrni, hogy más országok képviselői bizonyítékok nélkül diktatúrával vádolják Magyarországot.

12.

A VITA POLITIKAI MÉRLEGE ÉS A KORMÁNY ELSŐ GYŐZELME

A vita értékelését a politikai törésvonalak határozták meg: a baloldali frakciók a kormányfő fellépését agresszívnek és konfrontatívnak minősítették – jóllehet saját korábbi nyilatkozataik fényében kevés alapjuk volt erre, s ez az értékelés inkább a rájuk aggatott negatív jelzők utólagos igazolását szolgálta.

A vita a korábbi egy hónapos baloldali kampányhoz képest egyértelműen Orbán Viktor és a kormány győzelmével zárult: az európai baloldal nem tudott új érvet vagy konkrétumot felmutatni, üres és jogi alapot nélkülöző frázisai csak erősítették a gyanút, hogy a támadás politikai indíttatású. Orbán Viktor határozottan visszautasította a vádakat, s a vitában végig ő dominált – Cohn-Bendit is csupán stílusával és a Chavez-hasonlattal tudott figyelmet szerezni –, miközben a jobboldal egységesen mögé állt, így ő és a néppárti frakció is megerősödve került ki a vitából. Fontos, hogy ez volt az

első alkalom a december 21-i kampány kezdete óta, hogy a magyar álláspont nyilvános, élőben követhető vitában szó-
lалhatott meg, a nemzetközi közönség számára is hozzáfér-
hetően.

A vitát és az azt követő sajtótájékoztatót több száz külföldi újságíró követte, s a néppárti érvelés, valamint a kormányfő meggyőző szereplése érdemben befolyásolta a következő hetek nemzetközi hangulatát: csökkent a negatív hangvé-
telű cikkek száma, s egyre több újságíró jelezte, hogy bár a törvénynek lehetnek hibái, a hisztérikus reakciók mögött inkább politikai-gazdasági frusztráció húzódik. A vita utáni közleményekben a szocialisták a törvény visszavonását, a liberálisok módosítását követelték, szankciókról azonban egyik frakció sem beszélt – a zöldek voltak az egyetlenek, akik a visszavonás elmaradása esetére további uniós fellépést helyeztek kilátásba, ami önmagában is elmozdulást jelzett a korábbi hangnemhez képest.

A vita cáfolta azt a magyar szocialisták által 2010 ősze óta hangoztatott állítást is, hogy a néppárt kihátrált volna a kormány mögül: a Parlament látványosan pártpolitikai alapon szakadt ketté, a néppárt és a tőle jobbra állók egységesen Orbán mellett szólaltak fel. Ezt a nemzetközi sajtó is megerősítette: a Frankfurter Rundschau január 19-i cikke szerint világosan kirajzolódott a jobboldal – amely „teljes bizalommal” van a kormány iránt – és a baloldal, zöldek,

liberálisok szembenállása, amely „Európa komoly óráját” emlegette; a Le Figaro és a Le Monde hasonlóan azt emelte ki, hogy Orbán Viktornak sikerült egységbe kovácsolnia a jobboldalt, miközben maga ellen fordította a baloldalt.

A vitát követően vita bontakozott ki Orbán azon kijelentése körül, hogy az európai baloldal valójában a magyar népet vádolta a diktatúra felé sodródással. A hetek nyilatkozatai alapján megállapítható: a kormányt totalitarizmussal, a jogállamiság ledöntésével és revizionizmussal vádoló szélsőséges megnyilatkozások olyan torz képet festettek Magyarországról, amely – párhovatartozástól függetlenül – az ország megítélését súlyosan rombolta, s sértő volt az ország elsőprő többséggel megválasztott vezetőjére nézve is. Orbán Viktor beszéde elején arra is utalt, hogy történelmi elégtétel Magyarország számára negyven év diktatúra és 1956 szelleme után vezetni az Uniót – a vita fényében pedig jogos kérdésként merült fel sok magyar polgárban, vajon ilyen Európát képzeltek-e el 1990-ben vagy 2004-ben, ahol egy demokratikusan, elsőprő többséggel megválasztott miniszterelnököt diktátor-nak neveznek.

13.

A FOLYOSÓK PRÓBÁJA: MINISZTERI MEGHALLGATÁSOK ÉS ÚJ FRONTOK AZ EURÓPAI PARLAMENTBEN

„Tudom mi az az elnyomás és hátrányos
megkülönböztetés. A Ceausescu-időben a
nyakkendőmnél fogva fojtogattak annak érdekében,
hogy elhallgattassanak és megfélemlítsenek. Azóta nem
hordok nyakkendőt.”

(Szócs Géza, az Európai Parlament Kulturális
Bizottságának meghallgatásán, Brüsszel, 2011. január
25.)

A plenáris vitát követően is napirenden maradt a médiatörvény kérdése, s a baloldali képviselők több bizottsági ülésen is igyekeztek felhozni a témát – ezekbe azonban fokozatosan más belpolitikai vonatkozású ügyek is bekerültek. Január végén, az elnökségi program szakbizottsági ismertetésének

keretében közel harminc, másfél-kétórás meghallgatásra került sor négy nap alatt (ebből huszonötre mindössze két nap leforgása alatt). A korábbi támadásokra tekintettel a Fidesz EP-delegációja alapos előkészületet tett: részletesen tájékoztatta a meghallgatásra érkező kormánytisztviselőket a bizottságok összetételéről és a várható kényes kérdésekről, minden bizottságban támogató néppárti képviselőkből álló „védőháló” szervezett, és folyamatos jelenlétet biztosított a plenáris ülések minden napirendi pontján, hogy egyetlen kormányt érő támadás se maradjon megválaszolatlanul – ebben a három erdélyi és két felvidéki magyar képviselő is aktív szerepet vállalt, gyakran a román, illetve szlovák kvóta alatt szólalva fel a kormány védelmében.

Az elővigyázatosság megalapozottnak bizonyult: az alapjogi, kulturális, nőjogi és gazdasági szakbizottságokban egyaránt előkerültek magyar belpolitikai kérdések, és több esetben heves baloldali kritikák hangzottak el. A legemlékezetesebb a január 25-i kulturális és oktatási bizottsági meghallgatás volt, ahol Szócs Géza kultúráért felelős és Hoffmann Rózsa oktatásért felelős államtitkár helyett a bizottsági tagok jórészt magyar belpolitikai ügyekben – antiszemitizmus, a „filozófus-ügy”, roma gyermekek vélt szegregációja, Alföldi Róbert esetleges leváltása, budapesti archívumok bezárása – kérdezték az államtitkárokat, amit ők határozottan visszautasítottak. Szócs Géza a médiatörvény kapcsán leszögezte,

hogy a kifogások nem indokolják az elfogadást követő heves reakcióhullámot, az antiszemitizmus vádjára válaszolva pedig elmondta, hogy a hátrányos megkülönböztetést a saját bőrén tapasztalta: ellenzékiként a Ceaușescu-rendszerben a nyakkendőjénél fogva fojtogatták, hogy elhallgattassák – azóta nem visel nyakkendőt. E megszólalás után a korábban agresszív hangot megütő képviselők elcsendesedtek; a kormány védelmében Bagó Zoltán és Tőkés László néppárti képviselők is felszólaltak az antiszemitizmus vádja ellen.

Soltész Miklós szociális államtitkár a meghallgatások után úgy fogalmazott: a hazai politikai erők, amelyek korábban tönkretették az országot, most néhány EP-képviselőn keresztül próbálják érvényesíteni saját sérelmeiket, anélkül hogy más országok hasonló gyakorlatát vizsgálnák – ezt „nem sportszerűnek” nevezte, hiszen Magyarország az Unió erősítését szolgáló témákkal állt elő. Navracsics Tibor alapjogi meghallgatásán a médiatörvény korábbi felvetéseire ismét világos választ adott; Réthelyi Miklós nőjogi bizottsági meghallgatásán a kormány női tagjainak hiányát és az otthonszülés szabályozását feszegették, sőt felmerült az abortusztilalom kérdése is az új Alkotmánnyal kapcsolatban. Matolcsy György nemzetgazdasági minisztert a bankadóról kérdezték. Elmondta: azt már tíz uniós tagállam alkalmazza valamilyen formában, és Magyarországon nincs megkülönböztetés külföldi és hazai szereplők között. Más meghallgatások – így

Pintér Sándor belügyminiszteré vagy Balog Zoltán társadalmi felzárkózási államtitkárá – kifejezetten konstruktív légkörben zajlottak, s a képviselők többsége pártállástól függetlenül elégedettségét fejezte ki a magyar politikusok felkészültségével kapcsolatban.

A magyar miniszterek és államtitkárok tehát sikerrel vették az akadályokat az Európai Parlamentben – a médiatörvénnyel kapcsolatos vita azonban még korántsem ért véget.

Az igazság pillanata

2011. január 21-én küldte meg az Európai Bizottság információkérő levelét a magyar kormánynak, azokkal az aggályos pontokkal, amelyeket Neelie Kroes már január 17-én, az alapjogi szaktanácskozás ülésén megfogalmazott. A levél – Orbán Viktor strasbourgi fellépése mellett – a vita másik fontos fordulópontja volt: ez számított a Bizottság első hivatalos, írásos álláspontjának, s tartalma ismét köszönőviszonyban sem volt a baloldali és liberális hisztérikus vádakkal.

A kifogásolt pontok között szerepelt a kiegyensúlyozott tájékoztatás követelményének kiterjesztése a lekérhető (on-demand) szolgáltatásokra, az eredetország-elv sérelme és a médiaregisztrációs szabályok alkalmazása – a médiahatóság összetételének kérdésével, amely a baloldal egyik fő kritikai pontja volt, a dokumentum nem foglalkozott. A Bizottság két héten belül várt választ, ellenkező esetben hivatalos eljárás indítását helyezte kilátásba.

A levél tartalma pontosan megegyezett Kroes korábbi megállapításaival, vagyis a hónapokig tartó hisztéria ellenére a Bizottság valójában mindössze három, viszonylag kevésbé súlyos, technikai jellegű kérdésben talált kivetnivalót – a szólás- és sajtószabadság érvényesülését érintő alapvető, tartalmi kifogást nem emelt.

A levél megérkezése után természetesen értelmezési vita bontakozott ki: a kormány a fenti tényeket következetesen kommunikálta, míg az MSZP azt igyekezett sulykolni, hogy a levél épp korábbi állításaikat igazolja a magyarországi sajtószabadság súlyos problémáiról. A valóság azonban az volt, hogy a kormány ezzel írásos bizonyítékot kapott saját álláspontja mellett: a három azonosított aggály semmiben nem tükrözte a hónapokon át hangoztatott, sokkal súlyosabb vádakát. Ez a fordulat lehetőséget adott a korábbi kormányzati érvelés igazolására, és a defenzív helyzetből az ellentámadásba való átmenetre.

14.

A VÁDLÓK MAGUK KERÜLNEK POLITIKAI VÉDEKEZÉSBE

„Sértő azt állítani, hogy ami Magyarországon történik,
az azt mutatja, hogy a magyar polgárok közössége
megint olyan politikai rendszert működtet, amely miatt a
diktatúra felé sodródik az ország.”

(Deutsch Tamás, sajtótájékoztató, Budapest)

Deutsch Tamás fideszes EP-képviselő a bizottsági levél érkezése napján sajtótájékoztatón jelentette be az „Elég a hazugságokból” nevű Facebook-csoport indítását, amellyel a szocialista és volt szabaddemokrata politikusok szerint napi rendszerességgel elhangzó hazugságaira kívánt reagálni, hangsúlyozva a fent idézett gondolatot. Kijelentésére Kovács László MSZP-alelnök válaszolt, mondván: sérti a pártot az állítás, miszerint titokban, külföldön uszítanak a kormány ellen, hiszen ők idehaza, nyíltan lépnek fel a demokrácia

és a sajtószabadság védelmében. Tabajdi Csaba szocialista EP-képviselő szerint pedig a kormány ellenségképet gyárt magának, és felváltva vádolja az MSZP-t és egy általa elképzelt nemzetközi balliberális hálózatot.

Néhány nappal később Kósa Lajos, a Fidesz alelnöke erősített rá Deutsch szavaira: kijelentette, hogy a bizottsági levél világosan mutatja, semmi nem támasztja alá az addigi „hajcihőt”, amely szerinte mesterségesen felturbózott, szocialista szervezésű kampány volt az ország ellen. Visszautasított minden olyan vádat, amely szerint a Fidesz ne lenne elkötelezett a demokrácia mellett, emlékeztetve, hogy a párt már a rendszerváltás előtt is szólásszabadságot és szabad választásokat követelt, amikor ezért tagjait a rendszer rendőrsége bántalmazta vagy letartóztatta – „akkor is a demokrácia pártján álltunk, amikor Kovács László javában a Varsói Szerződés és a KGST mindenhatóságát hirdette”. Szerinte a vitát nem is a médiatörvény robbantotta ki, s állítása szerint azóta több szocialista politikus is elszólta magát folyosói beszélgetéseken arról, hogy ők állnak a kampány mögött – ugyanakkor fenntartotta, hogy a médiaszabályozásra szükség volt.

Az MSZP igyekezett cáfolni ezt: Kovács László szerint a bizottsági kifogások tartalmi jellegűek voltak, s tagadta, hogy pártja állna a kritikák mögött; a szocialisták 24 órán belüli visszavonást követeltek Kósától, majd bejelentették, hogy „megteszik a szükséges lépéseket” ellene.

Eközben a szocialisták új frontot is nyitottak: időnként pénzügyi szankciók lehetőségét is belengették, jóllehet erről semmilyen fórumon nem volt szó, sem jogalap, sem uniós vagy pártpolitikai érdek nem állt mögötte. Varju László, az MSZP fejlesztéspolitikai kabinetvezetője az MTI-hez eljuttatott közleményében azt állította, hogy az „EU alapjogi bizottsága” több magyar törvényt vizsgál, aminek nyomán akár az uniós támogatások felfüggesztésére, sőt megvonására is sor kerülhet, évi akár százmilliárdos veszteséget okozva az országnak. Az állításban egyetlen szó sem volt igaz: ilyen nevű uniós testület nem is létezett, az EP alapjogi bizottságának pedig nem volt jogköre sem ilyen vizsgálat lefolytatására, sem pénzügyi szankció kiszabására – az MSZP vádja tehát megalapozatlan volt.

Az igazi leleplezés azonban csak ezután következett.

A rejtett irat

Miközben a szocialisták minden fronton tagadták, hogy ők állnának a kormány elleni akciók mögött, a Magyar Nemzet online, majd nyomtatott számában is bemutatott egy ezt megcáfoló dokumentumot: az MSZP EP-képviselőcsoportja Orbán Viktor strasbourgi szereplése előtt egy 16 oldalas, hazugságokat és csúsztatásokat tartalmazó lejáratólevelet köröztetett a baloldali képviselők között, nyilvánvalóan azzal a

céllal, hogy indulatokat gerjesszen és muníciót adjon a vádakhoz. A levél három csoportba sorolta a magyar elnökséggel szembeni állítólagos bizalmatlanság okait – a demokratikus intézményrendszer gyengítését, a „hazafias“ gazdaságpolitikát, és Orbán európai elkötelezettségével kapcsolatos kétségeket –, alátámasztásul csatolva a kormány gazdasági lépéseinek kritikáját, a médiatörvényt, Orbán korábbi kötcsei beszédét, nyugati politikusi bírálatokat, valamint tizenhárom külföldi vállalat panaszlevelét a különadók ellen.

A demokrácia leépítésének vádja mellett a levél kifogásolta az úgynevezett „hazafias gazdaságpolitikát“ is: hogy a kormány elutasította az IMF–EU–Világbank mentőcsomag megújítását, és megszorítások helyett válságadókat vezetett be a jórészt külföldi tulajdonú ágazatokban – ezzel maguk a szocialisták is megerősítették azokat a nyugati vádakát, amelyek külföldellenességgel illették Orbánt, miközben a levél maga is elismerte, hogy a válságadók célja épp a lakosság tehermentesítése volt. Csúsztatás volt ugyanakkor, hogy a levél a kötelező magánnyugdíj-pillér és az önkéntes nyugdíjpénztárak államosítását összemosta – ezt a tévedést később a nemzetközi sajtó is rendszeresen átvette. Képmutató volt továbbá „következetlennek“ nevezni egy fél éve hivatalban lévő kormány gazdaságpolitikáját, miközben épp az a szocialista-szabaddemokrata kormányzat vitte csődbe az országot nyolc év alatt; hasonlóan képmutató volt az egykulcsos adót

és az államadósság alakulását (2010-ben 549 milliárd forintos növekedés) szóvá tenni anélkül, hogy említették volna: az ő nyolc évük alatt az államadósság több mint tízezer milliárd forinttal nőtt.

A levél riogatásra is épített: felrótta Orbánnak, hogy egy nagyköveti beszédben nem említette az elnökséget, és hogy a köztisztviselői elbocsátások veszélyeztetik annak sikerét. A médiatörvényről szóló rész olyan fordulatokkal dolgozott, mint „közvetlen pártirányítás a teljes média felett“, „gumiparagrafusok“ vagy „precedens nélküli bírságok“ – anélkül, hogy megemlítette volna: a vezetők megbírságozhatóságát maguk a szocialisták szorgalmazták a Jánosi György-féle, MSZP által támogatott 2009-es médiatörvény-koncepcióban. A levél emellett tévesen állította, hogy a bírságokat a bírósági jogorvoslat alatt is ki kell fizetni, holott a bíróság a hatóság döntését meg is semmisítheti, nemcsak a fizetési határidőt halaszthatja el.

Beszédes, hogy a levélhez csatolták a különadók miatt panaszkodó külföldi cégek Bizottsághoz írt levelét is – különös lépés egy magát baloldalinak valló párttól –, ami egyúttal alkalmas volt arra, hogy az érintett tagállamok (osztrák, német, holland) képviselőit is mozgósítsa az ügyben. Kétszínű volt, hogy a szocialisták nyilvánosan mindvégig az elnökség melletti támogatásukat hangoztatták, miközben zárt körben ezekkel a csúsztatásokkal dolgoztak; képmutató volt, hogy

tagadták a nemzetközi kampányban való részvételüket, miközben éppen a levél nyilvánosságra kerülése előtti napon jelentették be, hogy lépéseket tesznek Kósa Lajos ellen, aki korábban pontosan ezt a szerepvállalást állította róluk.

Az MSZP csak két nap múlva reagált a vádakra: Szanyi Tibor sajtótájékoztatóján azt állította, hogy képviselőik mindössze egy 16 oldalas, semmilyen eredeti állítást nem tartalmazó összefoglalót készítettek a médiatörvény „szövegkörnyezetéről” – mintha a dokumentum csak úgy, magától került volna a szocialista székházba.

15.

A BIZOTTSÁGGAL FOLYTATOTT EGYEZTETÉS ÉS AZ ÜGY LEZÁRÁSÁNAK ÍGÉRETE

„Minden jel arra mutat, hogy a hatóságok megtesznek minden erőfeszítést annak biztosítására, hogy a törvény megfeleljen az EU-szabályoknak.”

*(Jonathan Todd, Neelie Kroes médiaügyekért felelős
biztos szóvivőjének reakciója a magyar válaszlevélre,
Brüsszel)*

Martonyi János külügyminiszter január 26-án, az EP külügyi bizottsága előtti elnökségi meghallgatást követő sajtótájékoztatóján bejelentette: Magyarország felülvizsgálja a média-törvényt, és mindenki számára kielégítő megoldást talál. Egy nappal később a Financial Times online kiadásában megjelent interjújában hozzátette: a médiatörvény ügye páneurópai politikai csatározás tárgyává vált, amelyet egyes politikai családok saját céljaikra próbáltak felhasználni, s ha összevetjük a

baloldaltól elhangzott nyilatkozatokat Kroes levelének tartalmával, világossá válik, valójában miről is szólt az egész vita.

A bejelentésre a frakcióvezetők vegyesen reagáltak: Guy Verhofstadt szerint a bizottsági levél tartalmazza a legfontosabb aggályokat, s ha a kormány a szűk, kéthetes határidőn belül pozitívan válaszol, a kritikák többsége megszűnhet – ami azért is figyelemre méltó, mert a levelet jegyző Kroes maga is liberális politikus volt, tehát Verhofstadt ezzel voltaképp saját párttársát nem bírálta felül. Martin Schulz szintén üdvözölte Martonyi bejelentését, de továbbra is a törvény visszavonását követelte.

A kormány január 31-én küldte meg válaszát a Bizottságnak: Navracsics Tibor részletesen kifejtette a kifogásolt pontok jogalkotói indokait, ugyanakkor jelezte, hogy amennyiben a Bizottság az érvek ismeretében is szükségesnek tartja a módosítást, a kormány erre kész. A választ Kroes hivatala üdvözölte, míg Verhofstadt teljesen elfogadhatatlannak nevezte, jelezve, hogy a frakció fokozná a nyomást egy kötelezettségszegési eljárás megindítása érdekében; az MSZP szintén elégtelennek minősítette a kormány válaszát. Egy héttel később azonban már a konkrét módosítások kidolgozása zajlott, a tárgyalások előrehaladtak, és hamarosan megérkezett a kormány szövegszerű javaslata is – ez azonban a baloldali EP-frakciókat egyáltalán nem elégítette ki, akik politikai megoldást, nem technikai kiigazítást akartak.

A Szenátus utolsó dobása

Bár a törvény vitatott pontjainak módosításáról zajló egyeztetések haladtak, az Európai Parlamentben a baloldali frakciók már a következő lépésen dolgoztak: megállapodtak egy februári plenáris vitáról, Rebecca Harms zöld társelnök pedig bejelentette, hogy megkezdődött az egyeztetés egy közös, a médiatörvényt elítélő határozattervezetről – ezt Brüsszelben az LMP delegációjával, köztük Schiffer András frakcióvezetővel is megosztotta.

Figyelemre méltó Hannes Swoboda szocialista frakcióvezető-helyettes nyilatkozata: beszámolók szerint a szocialisták attól tartottak, hogy egy, a 7. cikkely szerinti eljárást is tartalmazó határozat nem kapna többséget a Parlamentben, s ha a szavazás elbukna, a magyar kormányfő kerülne ki győztesként – „nem akarunk a határozatunkkal zátonyra futni“, fogalmazott Swoboda. Ez a nyilatkozat két dolgot is elárult: egyrészt, hogy az egész kérdés sokkal inkább politikai-taktikai, mint tartalmi jellegű volt, másrészt, hogy a 7. cikkelyes eljárás azért maradt ki a tervezetből, mert a baloldali-liberális táboron belül sem volt hozzá elég támogatás – parlamenti információk szerint néhány kelet-közép-európai liberális és szocialista formáció sem tartotta elfogadhatónak Magyarország ilyen szintű megbélyegzését. Az is figyelemre méltó, hogy Swoboda szavaiból nem derült ki semmilyen jele

annak, hogy a magyar szocialisták kifejezetten kérték volna az eljárás mellőzését – egy ilyen lobbitevékenységet feltehetően megemlített volna, ha lett volna ilyen.

A frakciók magatartása így valójában azt mutatta meg, hogy nem a törvény uniós joggal való összhangba hozatala volt a valódi cél – ez ugyanis már folyamatban volt –, hanem az, hogy a kormányt politikai meghátrálásra kényszerítsék, saját feltételeik szerint. Az Európai Bizottság és a kormány közötti, ekkor már napirenden lévő megállapodás valójában politikai vereség lett volna számukra: gyors és szakszerű rendezés esetén a kormány álláspontja igazolódott volna, saját hitelességük sérült volna, és a kérdés napirenden tartásának is vége szakadt volna. Ennek elkerülésére további lépések következtek: plenáris vita kezdeményezése és elítélő határozat előkészítése – ehhez a szocialista, liberális, zöld és kommunista frakciók házbizottsági többsége elegendő volt, függetlenül a néppárt álláspontjától.

A fejleményre a Fidesz EP-delegációja közleményben reagált, kijelentve, hogy a kezdeményezés jogi és szakmai megalapozottság nélküli, s valójában a rágalomhadjárat valódi indítékait leplezi le, hangsúlyozva, hogy objektív vizsgálatra kizárólag a Bizottságnak, mint a Szerződések Őrének van jogosultsága. A közös határozattervezetet a következő napokban a baloldali és liberális frakciók el is fogadták, egyik kezdeményezőjeként Tabajdi Csabával, az MSZP EP-

delegációjának vezetőjével – ami a Fidesz szerint végre nyíltan is megmutatta, hogy az MSZP maga állt a Magyarországot megbélyegző kezdeményezés élére, miután korábban következetesen tagadta ebbeli szerepét. A balliberális javaslattal szemben a néppárti frakció saját határozati javaslatot nyújtott be, amely a kormány elleni indokolatlan és politikailag motivált támadásokat ítélte el.

A fideszes álláspontot tovább erősítette, hogy másnap bejelentették: megszületett a megállapodás Magyarország és az Európai Bizottság között a médiatörvény módosításáról.

16.

AZ ÁRNYAK VISSZAVONULÁSA: A MEGÁLLAPODÁS UTÁN A BALOLDAL ELVESZÍTI A KEZDEMÉNYEZÉST

„Nagy örömömre szolgál, hogy a magyar hatóságok
készek módosítani a magyar médiaszabályozást, és
ezzel biztosítani, hogy az megfeleljen az EU-jog azon
szabályainak, amelyekkel kapcsolatban kétségeket
fogalmaztunk meg, ideértve az Alapjogi Chartát is.”
(Neelie Kroes médiaügyi biztos nyilatkozata, Brüsszel,
2011.február 16.)

Február 16-án jelentette be Jonathan Todd bizottsági szóvivő, hogy Magyarország és az Európai Bizottság megállapodott a médiatörvény módosításában. Neelie Kroes üdvözölte a bejelentett négy pontos módosítást, kijelentve, hogy ezzel a magyar szabályozás összhangba kerül az uniós joggal – ezt később az EP plenáris ülésén is megerősítette. A kormány

jelezte: két héten belül a parlament elé kerülhet a törvény-módosítás. A bejelentés éppen aznap érkezett, amikor az EP plenáris vitát rendezett a témában, egy nappal a frakciók közös határozattervezetéről tartandó szavazás előtt.

A Fidesz EP-delegációja közleményében hangsúlyozta, hogy a kormány tartotta a szavát, és felszólította a magyar szocialistákat, vonják vissza aláírásukat a pusztán politikai célú határozattervezetről – ellenkező esetben végleg bebizonyosodna, hogy céljuk kezdettől fogva nem a törvény megváltoztatása, hanem a kormány nemzetközi lejáratása volt. Joseph Daul néppárti frakcióvezető a megállapodást a médiatörvényt ért támadások elhamarkodottságának és megalapozatlanságának bizonyítékeként üdvözölte.

Tabajdi Csaba ezzel szemben úgy fogalmazott, hogy a fejlemény „térdre kényszerítette az Orbán-kormányt“, az MSZP budapesti reakciója sem volt elégedett, s továbbra is a törvény visszavonását követelték; Mesterházy Attila szerint nemzetközi szervezetek „monitoringja“ mellett teljesen új médiatörvényre volna szükség.

Az arcvesztést elkerülendő az EP négy baloldali frakciója a határozattervezetről szóló szavazás elhalasztása mellett döntött, amit a plenáris ülés is megerősített. Martonyi János ezt a Néppárt és a magyar kormány jelentős sikereként értékelte, a Fidesz-delegáció pedig közleményében rámutatott: a halasztás gyakorlatilag annak beismerése, hogy a politikai

indíttatású lejárató kampány megbukott. Az MSZP a vereség látszatát kerülve ismét a törvény teljes felülvizsgálatát szorgalmazta, immár nemcsak a Bizottság, hanem más szervezetek kifogásait is figyelembe véve; Tabajdi Csaba jelezte, hogy az EP többsége és a Bizottság folyamatosan figyelemmel kíséri majd a törvény alkalmazását, Guy Verhofstadt pedig leszögezte: a liberálisok mindaddig nem vonják vissza javaslatukat, amíg a módosítások gyakorlati érvényesülése nem igazolódik be.

A Birodalom veresége

Az EP négy frakciójának kezdeményezésére épp arra a napra tűzték a plenáris vita napirendjére a médiatörvény kérdését, amelyen kiderült: a kormány és a Bizottság megállapodott a módosításokról. Ez alapvetően új kontextusba helyezte az ügyet – a törvényt a Bizottság teljes körűen átvilágította, a kormány elfogadta az észrevételeket, vagyis a néppárti és kormányzati álláspont igazolást nyert. A korrekt eljárás ekkor a támadások leállítása lett volna – ez azonban nem történt meg. A vita menete a januári elnökségi vitához hasonlóan alakult: a néppárti frakció és a konzervatívok a kormányt védték, míg a szocialisták, liberálisok és zöldek – néhányan elismerve a módosítások eredményét – továbbra is élesen bírálták, elsősorban a Médiatanács összetételét és a forrásvédelem kérdését kifogásolva.

Neelie Kroes megismételte, hogy a módosításokkal a törvény összhangba kerül az uniós joggal, az Alapjogi Chartát is beleértve. A baloldali vezérszónokok – Claude Moraes (szocialista), Renate Weber (liberális), Judith Sargentini (zöld), Rui Tavares (kommunista) – súlyos aggodalmaikat hangoztatták; Tavares a sajtó „megfojtásáról” és cenzúráról beszélt, Helga Trüpel német zöld képviselő Konrád György korábbi segélykérésére hivatkozott. A néppárti vezérszónok, Marco Scurria szerint Kroes szavai gyakorlatilag feleslegessé tették a vitát, több bizalmat kérve a demokratikusan választott kormányok iránt. Simon Busuttil a fent idézett szavakkal foglalta össze a néppárti álláspontot, hozzátéve: „Mi más volna a célja a vitának és a határozatnak, ha nem az, hogy politikai ügyet csináljanak a kérdésből?” – s arra kérte a frakciókat, vonják vissza határozattervezetüket, mivel „a vitának a továbbiakban semmilyen alapja nincs”. Carlo Casini az olasz és magyar szabályozás közötti párhuzamokkal illusztrálta, hogy a kifogásolt elemek máshol is léteznek.

Tabajdi Csaba szerint az uniós kritika „a magyar jobboldal politikai veresége” volt, s továbbra is a kormány „antidemokratikus” politikájának feladására szólított fel. Deutsch Tamás válaszában a kettős mércét vetette a baloldal szemére, felidézve, hogy Martin Schulz és Guy Verhofstadt hallgatott, amikor a korábbi szocialista kormány idején egy minisztérium munkatársai kábítószert helyeztettek egy kellemetlen

újságíró autójába, amikor egy leleplező cikket író újságírót büntetőeljárással fenyegettek, vagy amikor a magyar liberálisok bojkottálták a választási csalásaikat feltáró tévéstábót – „ha ekkor nem emeltek szót a közös európai értékek védelmében, akkor a mai megnyilvánulásaik hiteltelenek”. Gál Kinga hasonlóan a kettős mércét kérte számon, emlékeztetve a 2006. október 23-i rendőri fellépésre és a szlovák kisebbségi nyelvhasználati korlátozásokra, amelyek idején a baloldal hallgatott. Mészáros Alajos felvidéki képviselő a szlovák Fico-kormány 2008-as, hasonlóan szigorú médiatörvényére hivatkozva szintén a kettős mércét kifogásolta. A vitában felmerült még a kettős állampolgárság és a „filozófuspályázatok” ügye is; több néppárti képviselő (Milan Zver, Ivo Belet, Sabine Verheyen, Mario Mauro) szintén a kormány mellett állt ki, pártpolitikai indíttatásúnak nevezve a támadásokat.

A vita zárásaként Neelie Kroes sorra cáfolta az elhangzott állításokat: megerősítette, hogy a Médiatanács tagjainak jelölési és megválasztási szabályai nem térnek el az európai gyakorlattól, s hogy a kormánypárt kétharmados többsége „egy demokráciában ténykérdés” – mindkét kijelentését a néppárti frakció megtapsolta. Cáfolta, hogy a Médiatanács döntései ellen ne volna jogorvoslat: azok bíróság előtt megtámadhatók, halasztó hatállyal is. Weber forrásvédelmi kritikájára válaszul rámutatott, hogy az uniós szabályok nem terjednek ki a nemzetbiztonságra és bűnüldözésre, ahol

a tagállamoknak legitim, arányossági követelményekhez kötött saját hatásköre van. Azt is tisztázta, hogy az uniós jog nem ír elő kötelező független médiahatóságot, s hogy az EBESZ és az Európa Tanács ajánlásainak más a jogalapja, mint az uniós szabályoknak. Végül elismerését fejezte ki a kormánnyal folytatott konstruktív egyeztetésért.

Martonyi János megerősítette Magyarország elkötelezettségét az uniós szabályok és értékek mellett, jelezte, hogy a módosítások hamarosan az Országgyűlés elé kerülnek, egyben elítélte a vitában elhangzott szélsőséges, az ártatlanság vélelmét figyelmen kívül hagyó politikai megnyilvánulásokat, amelyek szerinte meghaladták a tisztességes politikai vita kereteit, s ártottak az európai integráció ügyének.

A plenáris vitában az európai baloldal vereséget szenvedett: a kormány gyors és hatékony reagálása aláásta korábbi érvrendszerüket, a törvényt és a kormányt démonizáló kísérleteik hiteltelenné váltak, kritikáik egy részét a Bizottsággal kötött megállapodás, maradékukat Kroes tételes jogi cáfolatai semmisítették meg. A verdikt szerint a magyar szabályozás összhangban állt az európai gyakorlattal – objektív alapon tehát nem lett volna helye további vitának. Az objektivitás azonban nem volt olyan erény, amellyel az európai baloldal az elmúlt hónapokban a magyar ügyekben büszkélkedhetett volna.

AZ UTOLSÓ LÖVÉS A SÖTÉTBŐL: A MÁR MÓDOSÍTOTT TÖRVÉNY ELLENI UTÓVÉDHARC

„Nyilvánvaló, hogy a baloldali frakciók által (...)
elfogadott, a médiatörvényt elítélő határozat
megalapozatlan, értelmetlen, és kizárólag politikai
célokat szolgál”

(Simon Busuttil, néppárti képviselő, alapjogi
koordinátor, a néppárti frakció sajtóközleménye,
Strasbourg, 2011. március 10.)

A kormány február 23-án nyújtotta be a médiatörvény és a médiaalkotmány módosítását, amit az Országgyűlés március 7-én 258 igen, 65 nem és 38 tartózkodó szavazattal fogadott el – a kormánypártiak igennel, az MSZP és az LMP nemmel, a Jobbik tartózkodással szavazott. A szavazást a karzatról a Budapesten tartózkodó Neelie Kroes is figyelemmel kísérte, aki üdvözölte a döntést; a hazai ellenzék ugyanakkor továbbra

is súlyos sajtószabadság-korlátozásnak tartotta a törvényt még módosított formájában is. Az EP liberális, szocialista, zöld és kommunista frakciói a következő hetekben sem adták fel az elítélő határozat elfogadásának szándékát, s ezzel párhuzamosan egy újabb meghallgatást is rendeztek, amelyen – a médiatörvény mellett – a román, bolgár, olasz és francia sajtóviszonyokat is bírálták (mindegyik országban néppárti kormány volt hatalmon); Göncz Kinga és Tabajdi Csaba ismét felszólaltak, Göncz szerint a médiatörvény csak „a jéghegy csúcsa” volt.

Annak ellenére, hogy az Országgyűlés a Bizottság minden igényét kielégítő módosítást elfogadott, az EP baloldali és liberális frakciói március 10-én mégis elítélő határozatot fogadtak el. A szavazás előtt a néppárti frakció nyomást próbált gyakorolni a tervezet visszavonására, s maga is visszavonta saját, a kormányt védő alternatív határozatát, remélve, hogy a többi frakció is követi a példát – ez azonban nem történt meg: Joseph Daul hiába kérdezte a liberálisokat, megbíznak-e párttársukban, Kroes-ban, azok a folyamatból kimaradt Viviane Reding alapjogi biztos hiányát kifogásolták, Hannes Swoboda pedig elégtelennek nevezte a módosítást. A határozatot végül 316 igen, 264 nem és 33 tartózkodó szavazattal fogadták el, a szocialisták, liberálisok, zöldek és a radikális baloldal közös indítványára. A dokumentum a törvény további felülvizsgálatát sürgette,

uniós médiapluralizmus-védő irányelvre szólította fel a Bizottságot, s a magyar mellett olasz, bolgár, román, cseh és észt sajtóviszonyokra is felhívta a figyelmet, kérve a kormányt a „médiairányítás függetlenségének” helyreállítására.

A határozatot azonban több szempontból is érdemes árnyaltan szemlélni. A 754 képviselőből mindössze 316-an – tehát a testület kevesebb mint fele – szavazta meg, a néppárti frakció egységesen, a konzervatívok többsége pedig szintén elutasította; a titkos szavazás ellenére a frakciók közötti arányok alapján valószínűtlen, hogy néppárti képviselők is a határozatra szavaztak volna, ahogy azt a szocialisták időnként állították. A dokumentumnak emellett nem volt kötelező jogi ereje Magyarországra nézve – az EP nem írhatja elő tagállami parlamenteknek jogszabályaik tartalmát –, s tartalmilag is elavult volt: nem vette figyelembe, hogy a kifogásolt pontokat a kormány és a Bizottság megállapodása nyomán már módosították, egyes hivatkozásai (például egy 2010 szeptemberi EBESZ-elemzés) pedig olyan időszakra vonatkoztak, amikor a törvény még tervezetként sem létezett. A szöveg jellemzően általános megfogalmazásokra – „sajtószabadság”, „európai értékek” – épült konkrét jogsértések megnevezése nélkül, s több olyan pontot is tartalmazott, amelyeket Kroes a vitában szóban már tisztázott.

A Fidesz EP-delegációja a határozatot valótlan tartalmúnak nevezte, mivel az nem tükrözte a törvény már

végrehajtott módosítását, és képmutatással vádolta a magyar szocialistákat, akik Brüsszelben kampányoltak a törvény ellen, miközben Budapesten leszavazták az uniós kérdésnek megfelelő módosítást. A magyar szocialisták üdvözölték a határozatot és megismételték korábbi álláspontjukat, Sloboda pedig elfogultsággal vádolta a Bizottságot; a néppárti frakció politikai indíttatásúnak nevezte a döntést. Szájer József blogbejegyzésében megjegyezte: az európai baloldal ezzel már nem is Budapesttel, hanem Brüsszellel, a liberális Kroes-szal – és a valósággal – került szembe.

A határozat elfogadásával az európai parlamenti eljárás lezárult, bár a magyarországi sajtóviszonyok kérdése 2011 és 2014 között többször visszatért a napirendre, s az EP baloldala folyamatosan sürgette egy átfogó uniós médiapluralizmus-védő szabályozás megalkotását. A végleges dokumentum – szemben a december végi nyilatkozatokkal – már nem tartalmazott szankciós vagy elnökségi jogfosztási követelést, csupán általános aggodalmakat és a módosítás iránti, jogalap nélküli politikai kérést. A hónapokig tartó vita így végül nem annyira a sajtószabadság tényleges helyzetéről, mint inkább a magyar kormánnyal szembeni politikai küzdelemről szólt – s ez a pártpolitikai indíttatású, hisztérikus kampány a magyar soros elnökségnek és Magyarország nemzetközi megítélésének is komoly károkat okozott.

SZABAD EURÓPA INTÉZET DOKUMENTUMOK

1/ Szuverenitásindex (2025)

2/ Sovereignty Index (2025)

3/ Birodalom helyett demokráciát! — 101 pont az
Európai Unió jövőjéről (2026)

4/ Democracy, Not Empire! — 101 Points on the Future
of the European Union (2026)

5/ Magyarország napirenden I. — Az Alaptörvény
megvédése az Európai Parlamentben (2026)

6/ Magyarország napirenden II. — A médiatörvény
megvédése Brüsszelben és Strasbourgban (2026)